

2017 nummer 1



pentagram

Lectorium Rosicrucianum

Weg der sterren



pentagram

De ware rozenkruiser

Drie dieren heeft hij overwonnen:
de leeuw, vandaar zijn geduld;
de beer, vandaar zijn vriendelijkheid;
de slang van de lagere natuur, vandaar zijn vrij zijn van jaloezie en nijd.
Drie kardinale deugden heeft hij verworven:
geloof in datgene wat hij weet, vertrouwend op de belofte van de koning;
een vaste hoop, door zijn kennis van de Wet, en zijn herkenning van het goede in alles;
liefde ook jegens recht, waardoor hij nooit de fouten van anderen oordeelt of praatjes verkoopt.
Doordat hij zichzelf Gods werktuig weet, zal hij zichzelf nooit roemen.
Doordat hij gehoorzaamheid gezworen heeft aan de koning-van-binnen, zal hij weten hoe te zwijgen.
Doordat hij ernaar streeft zijn plicht te doen, en zijn zieletocht naar buiten weerkaatst wordt, zal geen wanorde bij hem aangetroffen kunnen worden.
Meer genegen om een goede mening over anderen te vormen dan een kwade, zal hij in alles het goede zoeken.
Wetend dat iedere omstandigheid aanleiding kan geven tot innerlijke groei, zal hij nooit kwaad van anderen denken.
Zelf onbewogen, probeert hij ook niet anderen te beïnvloeden, en is hij niet ijdel.
Meer gevend om het welzijn van anderen dan om zijn eigen voorspoed en wars van enig persoonlijk belang, is hij vrij van eerezucht.
Zijn geloof, gegrond in het onderkennen van de waarheid van binnen kan niet door de illusies van de stof begoocheld worden, zodat hij vrij is van prikkelbaarheid.
Lijden kan hem niet overmeesteren, want kracht groeit door tegenstand.
Voor altijd blijft hij verbonden met de groep van hen die de waarheid beoefenen.



Omslag

Nachtelijke hemel over Californië (anoniem)

Inhoud



- 4 **De visioenen van de Groten**
A. Gadal
- 8 **Op weg met Paulus**
- 14 **Het ademveld**
- 18 **De weg waarheen**
- 23 **De schoonheid en het sublieme**
Essay
- 36 **Het oog en de getuige**
-
- 43 **De Steen der Wijzen**
Traktaat van de edele duitse filosoof Abraham Lambsprinck
*Een zeventiende-eeuwse verhandeling over
innerlijke alchemie*
-
- 66 **Het Tau-kruis**
Symbool
- 68 **Pelgrim zijn**
Column
- 3 **Wereldbeelden [en 13, 21, 41]**



Het universum bezit omtrek noch centrum, want als er een centrum en een omtrek zouden zijn zou er iets buiten de wereld moeten bestaan, wat geheel bezijden de waarheid is. Aangezien het onmogelijk is dat het heelal omsloten wordt door een fysiek centrum en fysieke grens, ligt het

niet in onze macht om het universum, waarvan het centrum en de omtrek God zijn, te begrijpen. En hoewel het heelal niet oneindig kan zijn, kan het ook niet als eindig worden gezien, omdat er geen grenzen zijn waarbinnen het kan worden beperkt.

Nicolaas de Cusa (1401-1464)



A. GADAL

De ure komt dat ge noch op deze berg, noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden... Maar de ure komt en is nu, dat de waarachtige aanbidders de Vader zullen aanbidden in geest en in waarheid. Jezus in het evangelie van Johannes, 4:23

De Visioenen van de Groten

Van tijd tot tijd komt de grijsaard bij mooi, zonnig weer naar de 'Heremiet'. Hij neemt dan Mattheüs, Guilhem en enkele van hun vrienden mee naar de 'Grand-Père', waartoe hij eenvoudig om een scherp uitspringend gedeelte van de berg heen-trekt.

De 'Grand-Père' is een juweel van een kleine, ronde grot, waarvan de wanden overdekt zijn met allerlei geheimzinnige tekeningen en tekens. Zij bevindt zich aan het einde van een grote druïdencirkel, met een overdekte gang en talrijke afzonderlijke verblijfplaatsen.

Op het bovenste platform, dat de vorm heeft van een halve maan, ligt nog 'de tafel', die bedekt is met diepzinnige tekens, en de stenen zetels der toehoorders. De grijsaard heeft hun zelfs een prachtig pentakel getoond, dat in de rots zelf is aangebracht, doch dat niet zeer oud schijnt te zijn. Maar wie zal het zeggen? 'Hier is mijn Ancien zijn zending begonnen,' zegt hij, en knielt voor de tafel neer, terwijl hij zijn geopende handen op de gewijde steen uitstrekt en bidt, in een lange, stille overpeinzing. 'Vergeet nooit', voegt hij eraan toe, 'nu en dan hier te komen, om extra kracht op te doen.'

Het lijkt op het eerste gezicht moeilijk de tekens, die op alle wanden van de Grand-Père over en door elkaar heen staan, uit elkaar te houden. Maar de grijsaard is zo bekwaam en bedreven in deze studies, zo zeker van zichzelf, dat Mattheüs verbaasd is hem de aanwijsstok te zien hanteren,

en opgetogen naar hem luistert.

Spoedig is hij vertrouwd met de resj, de iesmon, de chrismon, de iesmon-resj, de ieschrismon-resj, de eeuwige cirkel, de alfa en de omega, de lichtende pentalfa of ster der magiërs, de microkosmos en de macrokosmos;

met de eerste herkenningstekens der eerste christenen, met die van de christenen van de zeven gemeenten van Asia, en met die van de Griekse, Afrikaanse en Romeinse christenen;

met het apostolische geheimschrift en met de geheime monogrammen, diagrammen, trigrammen en initialen; met de talrijke symbolen der eerste eeuwen van de christelijke era en met de initialen van vóór de christelijke jaartelling.

Gretig volgt hij zijn Meester, die langs een rotswand teruggaat naar de grot van de Grand-Père, om er

de onsterfelijkheid der ziel te verkondigen, het mannelijke aanzicht en het vrouwelijke aanzicht van de Eeuwige, die, in volmaakte eenheid met de zevenarmige levensboom, het Opperwezen vormen, het eeuwig durende scheppingsoffer, het zelfoffer van het Opperwezen, de Vader, het mannelijke aanzicht van de Eeuwige,

de Moeder, het vrouwelijke aanzicht van de Eeuwige,

de Zoon, de levensboom, het scheppende Woord, de Drieenheid: aum.

Na deze verheven lessen komt zijn inzicht snel tot ontwikkeling; vele uren brengt hij door:

met Rama, op de berg Albori;

UIT: OP WEG NAAR
DE HEILIGE GRAAL
DOOR A. GADAL

met Krishna, op de berg Meroe;
 met Hermes, in de diepe grotten van
 Memphis of Thebe; met Mozes, op de
 rotsen van de Serbal;
 met Orpheus, hogepriester in de tempel
 op de berg Kaoukaion;
 met Pythagoras, in Delphi,
 met Plato, in diens Academie,
 met Jezus, de goddelijke Meester, op de
 berg.
 Maar hij gaat nog verder, daar het hem
 aantrekt zich, in steeds diepere overpein-
 zingen, in te leven in beroemde visioenen:

*Het Visioen van Rama, onder de eik, op de open plek
 in het woud.*

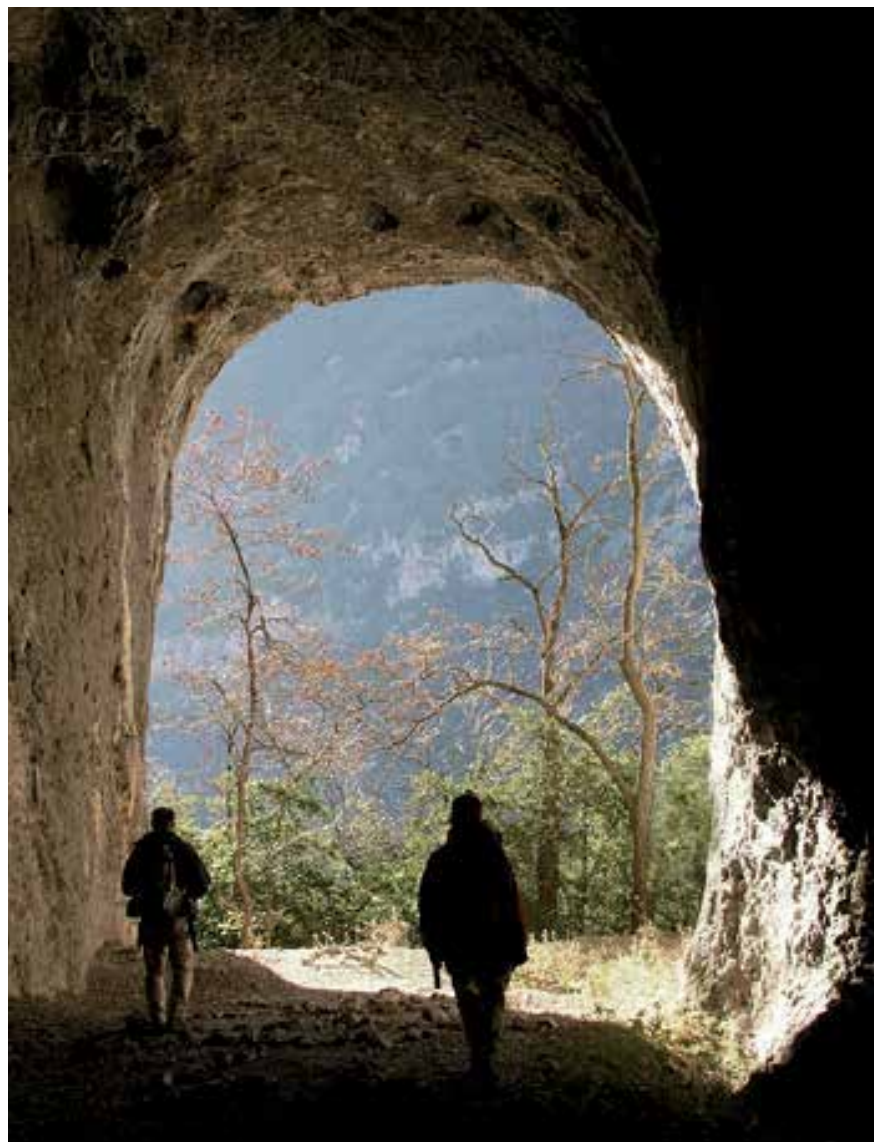
Rama slaapt; dan hoort hij een krachtige
 stem zijn naam noemen. De indrukwek-
 kende gestalte van een genius, in wit
 gewaad gehuld, staat voor hem; hij draagt
 een staf, waaromheen een slang kronkelt
 en een gouden snoeimes, en biedt Rama
 een maretak, een fakkel en een kelk aan,
 zeggende: 'Rama, ziet ge deze fakkel?
 Het is het heilige vuur van de goddelijke
 geest. Ziet ge deze kelk? Geef de fakkel
 aan de man, en de kelk aan de vrouw,
 want het is de kelk van leven en liefde.'

*Het Visioen van Krishna, in de hut van de honderdja-
 rige Vasichta, diep in het heilige woud.*

Ook Mattheüs voelt zich opgeheven tot
 de zevende hemel van de Deva's, tot de
 vader der wezens; hij ziet Devaki, de
 moeder-maagd, die in aanschouwing van
 de goddelijke liefde, de Zoon, het schep-
 pendende Woord, in zich opneemt.

*Het Visioen van Hermes, in de geheime grafkelder,
 omgeven door hiërofant en magiërs.*

Mattheüs ziet Osiris, de hoogste intel-
 ligentie; de zeven stralen van het Woord
 dat Licht is, overeenkomende met één
 fase van het leven der zielen; de zeven
 genii van Maan, Mercurius, Venus, Zon,
 Mars, Jupiter en Saturnus; hij hoort en
 herkent de stem van het Licht; hij leest in
 het Egyptische Dodenboek van de zielen,



Blik over het dal van de Ariège vanuit de Églises, Ussat-Ornolac

die, korter of langer, al naar hun staat van
 reinheid (het zich vrijmaken van de fou-
 ten van de stofmens, de rups) in de bark
 van Isis naar dit Licht onderweg zijn.

Het Visioen van Mozes,

op de top van de berg Sinaï, bij de ingang
 van de grot, die door terebinten werd
 beschermd. Hij ziet de Zonne-Engel, een
 straal van de Elohim, en hoort diens stem

zich oplossen in de oneindige
 ruimte: 'Ik ben Hij die is.'

*Het Visioen van Orpheus, hogepriester
 van de tempel van de berg Kaoukaion.*
 Mattheüs drinkt diens woorden in, als hij verneemt hoe
 Orpheus verkondigt dat er
 één enkel wezen is, de godde-
 lijke Echtgenoot-Echtgenote,

Vader-Moeder, de Demi-Ourgos, van wie Dionysos de zoon is. Hij volgt het Woord in de grot van Persephone, de schone weefster Maia, de goddelijke Maagd; en hij onthoudt deze uitspraak van Orpheus: 'Ruw is de weg die naar de hemelen leidt,' een uitspraak die hij op zijn wijze weergeeft met de woorden: 'Hard is de weg naar de heilige Graal.'

Het Visioen van Pythagoras te Croton, op de heuvel met terebinten en olijfbomen.

Hij volgt de inwijdingsbeproevingen, die ontleend zijn aan de Egyptische inwijding, de sleutel tot de kosmos; hij wordt een met de vier elementen: aarde, lucht, water en vuur, en grijpt het vijfde etherische element, het kosmische fluïde, het astrale licht, de ziel der wereld.

Het Visioen van Plato, in diens Academie te Athene.

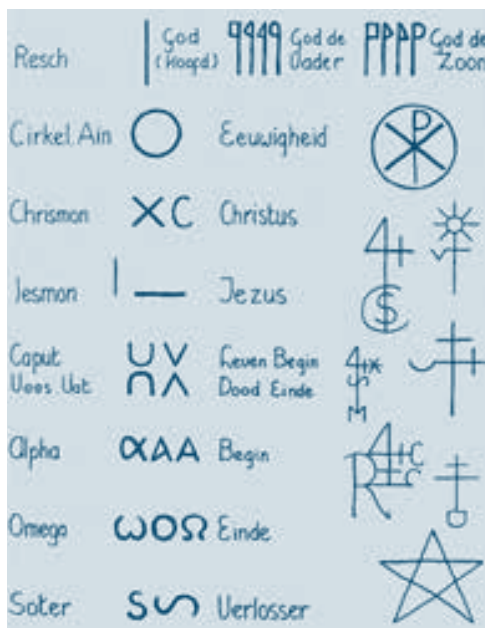
Nadat Mattheüs de wijsgeren van Klein-Azië, Egypte, en Zuid-Italië begrepen heeft, landen waar Pythagoras reeds vele volgelingen had gevonden, bestudeert hij, met hem, de heilige getallen, de esoterische kosmogonie, de leer van de ziel, de microkosmos en de macrokosmos, de omzwerving van de menselijke en de goddelijke ziel, het ware, het schone, het goede; en tenslotte volgt hij deze meester in de Eleusische mysteriën.

Het Visioen van Jezus

Mattheüs bewijst hier hoezeer hij geestelijk reeds gegroeid is. Hij behoeft thans slechts zijn geheugen te raadplegen:

De Egyptische priesters, onder leiding van de hogepriester Ahmosi, verkondigden dat de fenix zou oprijzen uit haar as. Johannes de Doper sprak, toen hij het einde van zijn taak zag naderen, met betrekking tot Jezus: 'Hij moet wassen, ik moet minder worden.'

Jezus kon slechts in zichzelf inkeren, zich, voor een vasten van veertig dagen, terugtrekken in een adelaarsnest in de grot van En-Gedi, waar hij de overpeinzingen



der profeten vond, een weinig vers water, noten en vijgen. En, evenals de goddelijke Meester, roept ook Mattheüs in vervoe-ring uit: 'Ik aanvaard het kruis, opdat de wereld gered worde.'

Moet nog gezegd worden dat Mattheüs de fase van zijn transformatie bereikt heeft? De grijsaard geeft zich daarvan rekenschap en kondigt hem aan dat hij weldra zal worden ingeleid in de kennis van de wet die het symbolische water beheerst, opdat de gave der voorzegging en der profetie zijn deel zal worden. De vreugde van Mattheüs is bovenmate: hij begrijpt dat het ogenblik van zijn inwijding, van zijn ingaan in de volmaaktheid nadert.

Thans wacht hem nog de reiniging door het water, de Fount Santa, de heilige bron, en een retraite van veertig dagen, besloten door 'de dood der materie in het graf'.

Bethlehem, de mystieke poort... Weldra zal hij een ingewijde, een Pûr, een Parfait zijn. Welk een schoon vooruitzicht! ★

De middeleeuwse mens beschikte over een grote ontvankelijkheid van het hart, dat sterk verbonden is met het intuïtieve, beeldende denken. Om vertrouwd te raken met meer abstracte begrippen gebruikten de bonshommes de oude symbolentaal, zoals die was overgedragen vanaf de voorchristelijke en vroegchristelijke tijden. Men zou deze symbolen nog beter kunnen omschrijven als 'karakters', te vergelijken met de Chinese schrifttaal.

Als voorbeeld kunnen wij bijvoorbeeld noemen de verticale lijn, de Resch, die verwijst naar de goddelijke indalende impuls. Resch betekent God, of 'hoofd', in de zin van goddelijk bewustzijn. Wanneer de Resch getekend werd als een hoofdletter P betekende het God de Zoon, was hij spiegelbeeldig afgebeeld, dan betekende het God de Vader. Wij zien het Hebreeuwse teken Ain, ook wel aangeduid als Ain Soph, de cirkel der eeuwigheid. Verder vinden we de tekens X en C, beide verwijzend naar de Christus, en de M, verwijzend naar de Mater, de Materia, de Moeder. De S of Soter, wat 'redder' betekent of bevrijder, de A of Alpha en de Ω of Omega, en natuurlijk het pentagram, de vijfpuntige ster die verwijst naar de wedergebo-ren zielegestalte.

Door steeds andere samenstellingen te vormen kon telkens een ander facet worden toegelicht.

Wie met vakantie gaat neemt letterlijk afstand van zijn dagelijkse leven en neemt dan waar vanuit een nieuwe standplaats en vanuit een ander perspectief. Vaak dient zich een ruimer perspectief aan. Want in dat verre, vreemde land maak je opeens deel uit van een veel groter geheel, en van een veel groter verhaal.

In Zuid-Afrika ben je de blanke.
Op Bali de koloniaal.
In de Verenigde Staten de medeplichtige.
In India diezelfde zoeker naar eeuwige, universele wijsheid.
En in Frankrijk of Italië ben je het nuchtere deel van een continent dat zichzelf zoekt.
Zo op reis kun je opeens heel indringend ervaren dat mensen en mensengroepen onderling verbonden zijn én tegelijkertijd allemaal samen in een kluwen gevangen zitten. Rassen, groepen en landen bepalen elkaars geschiedenis en elkaars lot. Soms in positieve zin, vaak in fatale zin.
Als je reist, dan zie en hoor je hoe vrouwen en mannen zwoegen voor een beetje geluk, voor een betere toekomst voor hun kinderen of hun land, voor een leven dat van betekenis is. Zo kijkend en luisterend besef je dat alleen de uiterlijke en tijdelijke omstandigheden beweren dat er verschil is tussen jou en hen. Al reizend zie je jezelf plotseling even als een kosmopoliet, als een burger van het universum. Het wordt



Op weg met Paulus



'Brahma Vihara' is de enige boeddhistische tempel op het eiland Bali. De tempel wordt soms ook de kleine Boroboedoe genoemd

je glashelder duidelijk: we zitten allemaal in hetzelfde schuitje. En voor je geestesoog zie je dat we tegelijkertijd al een onzegbaar lange weg van gemeenschappelijke geschiedenis achter ons hebben.

Het heeft miljoenen jaren geduurd voordat de gehele mensheid homo sapiens – met verstand begiftigde mensen – was geworden. Het is een gemeenschappelijkheid die we ook nog maar een luttele 15.000 jaar delen.

In die onvoorstelbaar lange mensheids-geschiedenis zijn we nooit alleen gelaten, ook al is dat vaak niet te zien. Maar in en door alle moeilijke tijden heen zijn we altijd begeleid door verheven hiërarchieën, die de processen van de kosmos en de stadia van bewustzijnsontwikkeling besturen. Boodschappers van het Licht kwamen gaandeweg onder ons, brachten hoop en boden weidse vergezichten, levensvelden die ons wachten. Grote geesten verlichtten onze wegen. En in de historische tijden kwamen indrukken van goddelijke schoonheid, goedheid en waarheid binnen ons gezichtsveld, en zij werden via verhalen, schilderijen en muziek in onze wezens geëet.

In alle tijden zijn er ook mensen geweest die bereid waren zich voor anderen te geven.

Maar nu lijkt het er toch werkelijk op dat we in onze moderne tijd – die trouwens ook al weer eeuwen oud is – een periode van versnelling zijn binnengegaan. Dat onze positie in de tijd naar een climax wordt gevoerd.

Onze beschaving, de grote periode van ontwikkeling die misschien 10.000 jaar geleden begon, is er een van langzame zelfontwikkeling geweest. Maar sinds de oude Grieken werden we in toenemende mate bij onszelf bepaald. Meer en meer kregen we ons lot zelf in handen, en nu alle begeleiding uit het zicht is verdwenen en de wetenden, de groten, naar de

In de volle wind van onze zelfverantwoordelijkheid zullen we het onvervreemdbaar eigene vinden

achtergrond zijn geschoven, kunnen we de verantwoordelijkheid daarvoor niet langer afschuiven. Niet op onze ouders, niet op onze leiders, niet meer op onze omstandigheden en ook niet meer op God. Wij zijn het die volwassen dienen te worden, en in de volle wind van onze zelfverantwoordelijkheid zullen we het eeuwigdurende, onvervreemdbaar eigene ergens ooit vinden.

Wat Bali je leert

Tijdens een vakantie op Bali kun je die verschillen in bewustzijnsontwikkeling goed ervaren. De Balinezen zijn trots op hun mix van voorouderverering en traditioneel hindoeïsme. Religie beheerst hun hele leven. Elke dag zijn de vrouwen uren bezig met het maken van offermateriaal, prachtig gevlochten en kleurrijk versierd. Vrouwen en mannen doen dagelijks meerdere ceremonies in hun eigen huistempels of in de dorpestempels om hun voorouders te eren, de vele goden gunstig te stemmen of tot Brahma te bidden. Alle vrije dagen gaan op aan ceremonies. Familieverbanden, de dorpsgemeenschap en eeuwenoude tradities en rituelen bepalen hoe men denkt en leeft. Individueel, onafhankelijk zijn lijkt minder belangrijk. Het is niet onwaarschijnlijk dat dit over afzienbare tijd gaat veranderen. Het aantal islamitische bewoners neemt al toe. Het kan bijna niet anders of de veel meer

Skulptuur in het tempelcomplex Brahma Vihara. Brahmovihara verwijst naar de vier toestanden van een geest die de rust van het universum heeft gevonden: Liefde, mededogen, gelijkmoedigheid, vreugde over het geluk van anderen

praktisch ingestelde, en maatschappelijk en politiek ambitieuze moslims zullen de Balinese tradities gaan overschaduw, waardoor gekozen zal moeten gaan worden tussen aanpassing of verdwijnen. Dat is tragisch en zal, als het gebeurt, ongetwijfeld veel verwarring en verdriet veroorzaken, maar lijkt tegelijkertijd een noodzakelijke fase in de onontkoombare ontwikkeling naar die volwassenwording, waar we als mensheid allemaal in zitten. Aan de ene kant lijkt wat je op Bali ziet, heel ver van je weg. Maar ook hier geldt weer dat als je op een dieper niveau waarneemt, het hooguit een verschil is op een spiralengang. Verschillen van zeg honderd jaar doen er dan helemaal niet toe. Allemaal worden we op dit moment in de tijd naar de bodem van ons bestaan gevoerd. De zo zichtbare en merkbare tendensen van polarisatie drijven mensen en mensengroepen uit elkaar, opdat we – vroeger of later – elkaar op geestelijk niveau weer zullen vinden.

In het eigen leven zie je vergelijkbare processen. Als geïndividualiseerde, westerse mens worstel je met het kinderlijke, het angstige, het volkomen bepaald worden door de wereld en zijn machten. Ook wij komen de oeroude thema's en kwesties tegen die te herleiden zijn tot oeroude gevoelens. Die hebben dikwijls hun oorsprong in ervaringen met onveiligheid, in- en uitsluiting, verlies en eenzaamheid. Het zijn afschaduwingen en in een sterk afgeleid opzicht herhalingen van die ene grote ervaring: de verstoting uit het paradijs. Deze fundamentele ervaring gaat als een niet te sluiten wond en als een groot gemis met ons mee; geen mens ontkomt eraan.

Om de pijn ervan te kunnen verdragen verliezen we ons keer op keer in de verleidingen die de drie klassieke verzoeken in de woestijn ons voorspiegelen: eer, macht en rijkdom. Klassiek omdat ze al



in het wijsheidsboek bij uitstek, de Bijbel, zo helder, zelfs kinderlijk eenvoudig, zijn neergezet. Daarvoor kiezend draaien we onszelf, als mensheid, alleen maar dieper de afhankelijkheid in en raken we het innerlijke spoor steeds verder bijster.

We zijn niet alleen

Wie verbonden is in het Rozenkruis, weet van binnenuit dat de fundamentele verbrokenheid alleen is op te heffen door het hart opnieuw en voorgoed te verbinden met de geest van liefde en vrijheid, die bij het microkosmische hart hoort. Alleen op die manier kan de wond worden geheeld en kunnen wij de volwassenheid bereiken waarover Paulus in 1 Korinthe 13 spreekt:

‘Toen ik een kind was sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, overlegde ik als een kind, maar wanneer ik een man geworden ben, zo heb ik tenietgedaan hetgeen van een kind was. Want wij zien nu door een spiegel in een duistere rede, maar dan zullen wij zien van aangezicht tot aangezicht; nu ken ik ten dele, maar dan zal ik kennen, zoals ik zelf gekend ben.’

In deze tijd staat veel op losse schroeven en zoeken velen bijna wanhopig naar een nieuw fundament. En juist op de bodem van het bestaan komen we als mensen tot de ontdekking – en dat zien we om ons heen ook gebeuren – dat we niet alleen zijn. Dat er die ene draad is die ons verbindt en naar de uitgang voert. Als een zachte fluistering van een oplossing, een zachte beroering die ons roept: ‘Kom, volg mij.’

Paulus, zoals in bovengenoemd citaat, spreekt tot op de dag van vandaag enorm tot onze verbeelding en dat is natuurlijk met reden. Hij was vervuld van de vurige geest van waarheid en liefde. Hij wist en leefde vanuit de Gnosis. Net als wij nu proberen te doen. Paulus had de zeld-

zame en majestueuze toestand van ware volwassenheid bereikt. Daarom was hij autonoom in denken en handelen, en onvermoeibaar in zijn streven om alles wat niet tot de kern behoorde, weg te nemen. Paulus was een moedige vernieuwer. Maar hij werd niet hoogmoedig, en bleef zijn eigen natuurgeboren beperktheid scherp zien. Dat zijn kenmerken van volwassenheid. Maar wat hem echt die majestueuze volwassenheid gaf, was dat hij niet alleen autonoom, zelfdenkend, vanuit innerlijk weten leefde, maar dat hij tegelijkertijd (en ongetwijfeld omdat hij niet anders kon) diep en vergaand verbonden was met de mensen om hem heen. Hij was bij hen betrokken zonder hen afhankelijk van hem te maken. Hij vertrouwde op hun zielekracht en was slechts gericht op wat mogelijk was en worden kon.

Zo zou ook onze verbondenheid met onze omgeving en anderen kunnen zijn. En zo is die ongetwijfeld af en toe ook al. Niet in abstracte zin, en ook niet slechts met hen die bewust zoeken en de Geestesschool vinden, maar met elke mens die onze levensweg kruist.

Goede helpers zijn we als we zelf, net als Paulus, door de geest bezielde en onafhankelijk zijn, uit één stuk. Dus als we weten met het hart en als tegelijk onze wijsheid door liefde geleid wordt, en we vanuit dat milde, heilzame begrip leven. Deze innerlijke zekerheid is ons genoeg en heeft ons nog zoveel te zeggen.

Een goede helper ben je als je op basis van die vrije, verlichte gemoedstoestand, je wakker en alert verbindt met je omgeving en met iedere mens die je daar ontmoet. En dan die mens te kennen, werkelijk waar te nemen. Dat is steun geven, en zien wat er mogelijk is. Natuurlijk vraagt dit je bereidheid om volop in dat moment te staan, om het belang van de ander voorop te zetten. En dat is Liefde. ☼



Wijsheid vind je niet in welsprekendheid, of in dikke boeken, maar door je af te keren van deze verstandsdingen en je te wenden tot de meest eenvoudige en oneindige dingen. Leer hoe je ze kunt ontvangen in een tempel die vrij is van alle ondeugd, en klamp je er in vurige liefde aan vast, totdat je proeft en ziet hoe zoet 'dat wat boven alle zoetheid is' proeft. Heb je dit geproefd, zul je alles wat je nu belangrijk vindt belachelijk vinden, en zo bescheiden

worden dat er geen gram arrogantie of andere ondeugd in je zal blijven. Zodra deze wijsheid hebt geproefd, zul je er onlosmakelijk, met een kuis en zuiver hart, aan gehecht blijven. Je zou eerder kiezen deze wereld al het andere dat niet met deze wijsheid strookt te verzaken, om met het onuitsprekelijke geluk te leven dat je zal sterven.

Nicolaas de Cusa

Het ademveld





'Inspiratie': al het menselijke leven hier op aarde begint met een diepe ademteug, vaak gevolgd door een flinke schreeuw. Het zogenaamde zelfstandige leven van ieder van ons is geheel afhankelijk van ademhaling. Zoals de aarde wordt omgeven door een dampkring of atmosfeer, zo leven wij daarbinnen in onze eigen kleine sfeer, ons ademveld. Dit microkosmische ademveld is een levenssfeer, een heel persoonlijke astrale sfeer, in structuur en werking volkomen gelijk aan het grote ademveld van de kosmos.

A

Adem drijft alles tot leven, tot voortdurende omzetting, tot voortgaande verandering. Die mysterieuze levenskracht is in alle tijden herkend en benoemd: prana bij de Indiërs, pneuma bij de Grieken – de Chinezen spreken over chi en de Romeinen over spiritus vitalis als de leven gevende essentie voor alle niveaus waarop het leven zich uitdrukt. De adem regelt de opbouw van de materie en ook de afbraak. Maar ook de doorbraak naar een volkomen nieuw, hoger niveau van leven. Of, zoals een door het taoïsme geïnspireerde botanist het dichterlijk omschreef: 'Het hele landschap buiten is symbolisch voor het landschap binnen in de mens. Alles is opgenomen in eenzelfde, natuurlijk, kosmisch proces. Tegelijkertijd is dat een spiritueel proces, van hoog tot laag door chi geïnspireerd, waarin de hele kosmos deelt en de mens een bescheiden plaats inneemt. Al kan hij er ook zo met hart en ziel in delen dat alle scheiding tussen groot en klein wegvalt.' Zoals diep in het landschap verscholen grotten zich openen naar de grote ruimte, zo betoogt hij, liggen in het innerlijk van de mens bevrijding en onsterfelijkheid verborgen. Het is altijd weer die schijnbare tegenstelling die het wonder van het Ene

Installatie van Jim Lambie in de Fruitmarket Gallery, Edinburgh 2014
Foto ©Ruth Clark. Courtesy of The Fruitmarket Gallery

in zich draagt, het wonder van de volkomen mogelijkheid tot bevrijding, het wonder van een weg die altijd verder gaat, een levenssfeer die oneindig is. J. van Rijckenborgh stelt echter in Het Nuctemeron:

‘Er is geen dialectisch mens en geen goddelijk mens die zich kan onttrekken aan de leiding van de magnetische krachten in zijn ademveld.’

Een zeer krachtig statement, dat ons drijft om de situatie waarin we ons bevinden vanuit het perspectief van het ademveld te bezien.

Iedere mens wordt bij zijn komst op deze aarde geboren in een ademveld – een veld, een sfeer, waarin de erfenis van veel vorige levens is achtergelaten. Dat is of de prachtige schatkamer, of de vale gevangenis – of alles wat daartussen denkbaar is – waarmee we beginnen.

Sfeer is allesbepalend. In een goede sfeer kan veel onheil ten goede worden gekeerd. Een sfeer of veld wordt bepaald door de krachten die erin geconcentreerd zijn. Zo wisten de klassieke rozenkruisers zich beschermd door een vurige krachtconcentratie in hun ademveld. Zij plaatsten hun arbeid bewust onder de bescherming van die kracht, ‘onder de schaduw uwer vleugelen’.

Ieder mens móet ademen. Slechts een korte tijd kunnen we onze adem inhouden of kunnen we geforceerd sneller ademen. Wie een van beide doorzet, raakt buiten bewustzijn, waarna het ademcentrum het overneemt. Zo gaat de adem ook door in de slaap of in een coma.

Op overeenkomstige wijze is het ook niet mogelijk om de magnetische of astrale ademhaling met onze wil te beïnvloeden. In een gesprek enige tijd geleden bracht iemand naar voren dat hij jaren had geprobeerd om van een diepgewortelde neiging, waar hij erg onder leed, af te komen. Hij vertelde dat hij ten slotte tot de conclusie was gekomen dat hij op dat punt met zijn wil niets had bereikt.

‘Het enige,’ zei hij, ‘wat ik met mijn wil kon doen, was besluiten ernaar te kijken – om het zo objectief mogelijk waar te nemen.’

Karl von Eckartshausen ziet dit als een eerste stap in ‘innerlijk schouwen’. Het is innerlijk, met volle aandacht, een zekere afstand nemen. Volle aandacht en afstand nemen, dat lijkt weer tegenstrijdig. Het is echter de houding van iemand die aan een grens is gekomen maar toch van binnen weet dat er een weg is die verder gaat. Door die houding komt er een mate van rust in het ademveld en daardoor wordt het mogelijk om andere magnetische krachten op te nemen.

Wie in die rust, in die levenshouding een van de Tempels van de geestesschool binnengaat, weet dat het hem voor een moment gegeven is om uit de adem Gods voeding op te nemen, de heilige lichtspijzen, die de ontstane ruimte in zijn ademveld verlich-

ten, die de draden van het lot aantasten, die harmonie scheppen in de chaos en de vrede in hem versterken.

De adem Gods is niet alleen maar een straling. Het is ook een substantie die door de ruimte stroomt en alles doordringt – en die hem volkomen zal kunnen veranderen. Het onafwijsbare gevolg daarvan zal zijn dat ook de magnetische ademhaling zal veranderen. Het wordt stiller in het ademveld en het bewustzijn verheldert. Met alle arbeid die in dat bewustzijn ter hand wordt genomen, bevrijdt deze mens zich meer en meer van astrale ballast.

Er ontstaat steeds meer ruimte voor de ziel. De ziel neemt toe in glans, en langzaam maar zeker verandert de sfeer in het ademveld.

Karl von Eckartshausen noemt dit het resultaat van het samenvloeien van het schouwende leven met het werkende leven. De School leert: onverzettelijk geloof, intense hunkering en voortdurend voortgezet streven, ofwel ‘staan op het tapijt’. Dat zijn de voorwaarden om uiteindelijk de magnetische ademhaling te veranderen en het ademveld te openen voor krachten uit de reine astrale sfeer.

Aanvankelijk leven wij in een toegesloten sfeer, waarin een schijnbaar zinloze opeenvolging van opbouw en afbraak plaatsvindt en waar geen ruimte lijkt voor een uitbraak. Door onze schouwende levenshouding, door ononderbroken open te staan voor verdieping, vernieuwing en verheffing en van daaruit te handelen en te doen wat bijdraagt aan het geluk en behoud van wereld en mensheid, zal – vanuit de onbegrensde sfeer van de Grote Adem – een steeds ijlere, subtielere sfeer in ons ademveld indalen.

Dan ontstaat de situatie zoals J. van Rijckenborgh beschrijft in Het Nuctemeron: ‘Het magische vuur van het universum, waar al het leven is, hoeft nu niet meer door de warrige draden van het web van het lot in het ademveld door te dringen. Het oorspronkelijke vuur kan direct toetreden in het microkosmische systeem en het kan zich volkomen puur concentreren in het ademveld, van waaruit de kandidaat zijn wezenheid met dit hermetische vuur gaat voeden.’

Het is een buitengewoon genadevolle situatie die hier wordt beschreven, waarin een ieder zich zal kunnen herkennen en er zich over zal kunnen verheugen. Want er wordt die mens een blik gegund in een hoge werkelijkheid, die hem leidt op het kortst denkbare pad, het pad van mensendienst. Die hem volkomen toerust en beschermt, want het is niet meer de wil die hem drijft, maar de ziel die leeft mét de geest.

Als zij zo is – niet omdat wij aan haar denken, niet omdat wij het willen, maar omdat de tijden van verlangend streven vol zijn geworden – dan is het ademveld een geheiligd veld, dan kan het niet anders of al onze gedachten, gevoelens en handelingen zullen zijn gewijd aan het geluk en behoud van wereld en mensheid. ★

De weg waarheen

Op de bescheiden parkeerplaats waar ons groepje stond te wachten op vertrek, was weinig van de omgeving te zien. Er was ons van alles verteld over wat ons te wachten zou staan, maar niet waar we heen moesten.

Ik keek steeds om me heen. De anderen leken zo zelfverzekerd! Ze hadden rugzakken, bergschoenen en ingenieuze waterflessen bij zich. Ik denk dat ze allemaal survivalcursussen hadden gevolgd of zo, want alle vaktermen waren hun bekend. Ze hadden met de leiders meegepraat alsof ze al heel wat van dit soort reizen hadden gemaakt. Voor mij was alles nieuw. Ik had alleen maar zitten luisteren, als het ware met open mond.

Het klonk allemaal alsof ik hierop mijn hele leven had zitten wachten. Ik zat vol vragen, maar stelde ze niet. Toch werden ze beantwoord, maar niet met aanwijzingen. Toen ze me vroegen of ik op reis wilde, was ik verbaasd dat ik geaccepteerd werd en ik wist tegelijkertijd dat niets me had kunnen tegenhouden. Alle nadelen, want die waren er duidelijk, waren ingecalculeerd.

Het was gewoon niet tegen te houden. Al een tijd had ik een gevoel van intense verwachting, niet wetende wat ik dan verwachtte. Ik had een glimlach ontvangen van een oude man, zomaar, die me het gevoel gaf dat ik op de goede weg was. Onbegrijpelijk, maar onmiskenbaar. Toen ontmoette ik dit reisgezelschap. Een opmerkelijke verzameling mensen, allemaal zo verschillend... En ik was een groentje, al was ik van middelbare leeftijd. Vreemd

genoeg waren de zelfverzekerden ook veel nonchalanter. Ze lieten een voorbereidingsavond lopen vanwege een spel, dat ze wilden spelen. Maar ja, die wisten er ook al zo veel van. Hee, wat was dat nou? Gingen die lui met die rugzakken nou weg, of leek dat maar zo? Ja, het was zo. Ze gingen terug, en terug kon nooit de route zijn, want daarin was geen terug.

De leiders kwamen op ons af om ons een goede reis te wensen. We gaven elkaar allemaal een hand en toen stond ik er alleen voor. Je zou zeggen dat dat niet kon, te midden van een groepje en toch was het zo. Ik had alleen een kompas bij me, maar de werking ervan kende ik niet. Omdat ik niet wist waar ik heen moest, begon ik gewoon maar te lopen. Dat beviel uitstekend. Het was een schitterende omgeving en regelmatig kwam ik een reisgenoot tegen, soms een die ik kende en soms een die al langer onderweg was. We gingen allemaal op ons eigen kompas af, maar die waren vermoedelijk allemaal van een ander merk, want er liep niemand naast of achter mij. Het voelde overigens alsof dat wel zo was, maar als ik keek, zag ik niemand.

Ik was zo blij dat ik onderweg was, dat ik bijna begon te huppelen. Van nare obstakels was niets te merken, al had men ons gewaarschuwd. Soms zag ik iemand stil staan, met een zorgelijk gezicht en ook kwam ik iemand tegen die op de grond was gaan liggen. Ik wilde hem ophelpen, maar dat lukte niet. Hij zou zichzelf wel redden, zei hij. Uiteraard regende het wel eens en ook was het vaak koud, of juist heet, maar over het algemeen ging mijn tocht lekker vlot. Toen

Een overdenking over een reis, een groep, de vreugde
van het onderweg zijn, een rotsblok op de weg, het beeld
van een vogel en het werk



Light Visions

kwam ik opeens bij een grens. Niet dat ik die zag, maar ik merkte het toen ik erover ging. Nu was alles nieuw en onbekend. Voorzichtiger liep ik, soms twijfelend of ik links of rechts zou gaan. Er kwamen rotsspleten waar ik overheen moest springen, soms met gevaar. Er waren hoge stukken waar je bekaf van werd, gevolgd door eng steil naar beneden lopende kronkelpaden, die glad waren van de regen. Toch wenste ik nooit dat ik thuis was gebleven, want thuis, dat was hier, op ieder moment.

Nu sta ik voor die kolossale rots, al weken of maanden lang, dat weet ik niet precies. Ik heb al van alles geprobeerd. Geduwd, getrokken, gehakt, gekerfd, bestormd, beklommen en er weer af gegleden. Geen mens te zien en ik kan geen stap verder. Al mijn kracht heb ik verzameld maar het wil niet wijken. Ik kan niet eens zien wat erachter is, en zelfs niet opzij. Teruggaan kan niet, dat hoeft ik niet te proberen. Maar ik kan hier toch niet altijd blijven? Ik heb honger en dorst en dat maakt dat ik alles wel wil proberen, als ik die rots maar weg krijg. Maar hoe meer ik probeer, hoe vermoeider ik word en ik wil pertinent niet slapen. Slapen moet je nooit doen, is me verzekerd, want dan is het heel moeilijk om weer wakker te worden. Op een uitloper van de rots ga ik zitten en overdenk nog eens alle methoden die ik al heb gebruikt. Het moet toch te doen zijn... Af en toe lijkt het alsof er net buiten mijn bereik iets in mijn hoofd opdoemt, maar als ik ernaar kijk is het alweer weg. Het enige wat echt de aandacht trekt in

deze omgeving is een groot soort vogel die bovenop de rots zit, al een tijdje. Verder heb ik al die tijd geen dieren gezien. Het is een vreemd beest, dat mij schuins aankijkt. Ik ben nu zo alleen dat ik de neiging heb om een praatje met hem te maken, maar dat is toch te gek. Af en toe vliegt hij een stukje op en komt weer neer op dezelfde plaats. Dat zou mooi zijn, als ik kon vliegen, denk ik, dan vloog ik erover heen. Zou dat beest achter die rots wonen?

Kijk, nu vliegt hij weer op, hoger dan voorheen en ik volg hem met mijn blik. Hoger en hoger gaat hij en het is heerlijk om te zien hoe zijn ranke vleugels afsteken tegen de blauwe lucht. Er hangt een cirkel van licht om hem heen en ik realiseer me dat hij precies tussen mij en de zon vliegt, recht op het licht af.

Ik vergeet de rots en laat mijn hart met hem meevliegen, zo heerlijk, licht en vrij. Geen deel van de reis kan tippen aan deze hoge vlucht en het lijkt of de vogel een kroon draagt, van in-wit licht met edelstenen in alle kleuren. Het is gek, maar ik kom steeds dichterbij en al snel bereik ik zijn rug, waar ik een zachte zitplaats vind. Wij suizen samen schitterend door het zwerk maar opeens denk ik weer aan de reis. Ging die naar boven?

De vogel draait zijn kop om en ik kijk in de ogen van een oude bekende, maar wie? Zijn stem is laag en hoog tegelijk en zacht maar duidelijk: 'Eerst opstijgen, en dan landen: aan het werk.'

Vol goede moed dalen wij af naar het punt waar ik stond.

Waar is de rots? ★



Nu zie ik het eeuwige leven nog als in een spiegel, in een beeld, in een raadsel, want dat is niets anders dan de gezegende blik waarmee U nooit ophoudt mij zo liefdevol te doorschouwen, ja tot in de geheime plaatsen van mijn ziel. Om met U zo te zien is leven geven; U doet niets anders dan onophoudelijk de zoetste liefde geven. U wilt mij doen ontvlammen in liefde door liefde te geven, en door mij hiermee te voeden mijn verlangen aan te wakkeren, en

door dat aan te wakkeren mij te laten drinken van blijdschap, en door mij te laten drinken mij onderdompelen in een bron van leven, en door mij erin onder te dompelen dit alles laten voortduren en toenemen. Het is om mij in Uw onsterfelijkheid te laten delen. . . . Want dat is absolute maximum van elk redelijk verlangen, een groter kan er niet zijn.

Nicolaas de Cusa



Albert Bierstadt, Looking down Yosemite Valley, California 1865



De schoonheid en het sublieme

Het sublieme (van het Latijnse *sublimis*) betreft de kwaliteit van grootheid, of het nu lichamelijk, moreel, intellectueel, metafysisch, esthetisch, spiritueel, of artistiek is. De term verwijst in het bijzonder naar een grootheid die buiten alle mogelijke berekening, meting, of imitatie valt. (Wikipedia)

De oudheid kende aan de kracht van schoonheid een geestelijke waarde toe die de ziel kon verheffen. In de loop der eeuwen zien we die waardering fluctueren, niet in het minst omdat we tot het besef kwamen dat voor onze beleving van schoonheid zintuigen nodig zijn. En de betrouwbaarheid van de zintuigen voor geestelijke waarden nogal relatief bleek te zijn.

Toch is de waardering van Venus als vertegenwoordiger van schoonheid in alle tijden constant te noemen, met wellicht een kleine dip in de twintigste eeuw. Vrouwe Venus als symbool voor schoonheid is universeel, terwijl de aard van schoonheid niet te begrijpen noch (duurzaam) te bezitten is. Een Italiaans dichter in de zestiende eeuw gaf dan ook aan dat de echte betovering van de schoonheid van Venus een non so che, een 'ik weet niet wat' is.

De waardering voor het Sublieme is iets van latere tijd; het begrip kreeg pas later in de geschiedenis betekenis toegekend. Maar in de alchemie beschrijft Jan van Ruusbroec, mogelijk als eerste, de grote hitte die met het innerlijk proces van een geestelijke bruiloft verbonden is en noemt hij de geest(werking) 'subliem'. In de spiritueel-alchemische traditie is het stadium van Sublimatio een belangrijke fase in het geestelijk transmutatieproces. En de 'ontsterfelijking' (het onsterfelijk worden) van de ziel vond zijn inspiratie in die betovering door schoonheid, door de straling van Venus, die 'goddelijk' werd genoemd.

In de romantiek komt de verhouding van onze zintuiglijke waarneming tot het beleven van het Sublieme en het ervaren van Schoonheid als een worsteling te voorschijn. Pas in transfiguratie neemt deze worsteling een einde, wanneer we met 'Dionysisch' vuur ons alchemisch proces tot een subliem

scheikundig huwelijk hebben kunnen voeren.

In een gebed van de Mandeëërs – een Jothanneïsche geloofsgemeenschap die reinheid en werking van het licht centraal hebben staan – komt een passage voor waarin men God vraagt de eigen ogen alleen de schoonheid van wereld en de werkelijkheid te laten waarnemen en niet de lelijkheid.

Er wordt daarin niet zozeer gevraagd de schoonheid te leren zien, maar de ogen zo in te stellen dat zij alleen schoonheid gewaar worden en die aan het bewustzijn meedelen. Alsof men de zintuiglijke ‘code’ wilde wijzigen, zodat het waargenomene alleen de waarden van reinheid en lichtwerking zou weerspiegelen.

Het zou natuurlijk geweldig zijn als dat zou kunnen en misschien gaat een deel van de grote liefdewet ook wel op in het zien van de schoonheid van de schepping en vooral het bejegenen van die wonderlijke natuur in strijdloosheid. En tegelijk de lelijkheid te bedekken met een mantel van liefde.

Maar kunnen we ons wel permitteren dat deel van de werkelijkheid te negeren? Waarmee we willen zeggen: Is het proces om beide, schoonheid én lelijkheid, te leren waarderen niet een noodzakelijk onderdeel van het ‘gaan van het pad’? Is het niet belangrijk nuchter te zijn en schoonheid te zien, afgezet tegen het bestaan van lelijkheid? Tot en met, zoals J. van Rijckenborgh en Catharose de Petri zeggen in *De Chinese Gnosis*, het onthutsende inzicht dat lelijkheid het bewijs van de schijn van schoonheid is? Zij schrijven: ‘De mens is doodarm aan schoonheid, aan werkelijke Schoonheid, en daarom bemint hij de schijn. En omdat hij zo ongelukkig is, liegt hij de lelijkheid weg. Maar dat lukt niet, want wie zijn leven bouwt op schijn, op het onwerkelijke, roept daardoor zeer sterke tegengestelde reacties op. Als u tot de ontdekking komt dat een situatie niet in orde is – een situatie die u tevoren vol-

De schijn van mooi en de schijn van goed brengen beide het lelijke te voorschijn

.....

mondig en met overtuiging schoon hebt genoemd – dan wilt u die ontdekking eerst niet accepteren. Maar naarmate u verder gaat, overweldigt de werkelijkheid van het lelijke u. Dat betekent dan de dompeling in en de verworping door de schijn. De schijn van mooi en de schijn van goed brengen beide het lelijke te voorschijn.’

Kunnen we daaruit niet concluderen dat ware schoonheid alleen in het sublieme te ervaren is?

Er zijn mensen die zeggen het sublieme te hebben ondergaan, een ervaring te hebben gehad met wat zij ‘subliem’ noemen. Een piekervaring, een verlichtingsmoment, een ogenblik van boven jezelf uitgetild zijn, dat samenvalt met de sereniteit van een eenheidsbelevens* en bovendien tegelijk de ervaring van perfecte verhoudingen in klank, kleur, vorm en inhoud omvat.

Zintuigen en bewustzijn afzonderlijk en in samenhang zouden het gewaar zijn van het sublieme kunnen beleven. De harmonie van verhoudingen kan subliem zijn en verdiepen en ontroeren – en een herinnering oproepen aan de notie van het goede, schone en het ware van de Grieken.

Er bestaat geen afzonderlijk Grieks woord voor het sublieme. Toch kent het ‘sublieme’ z’n talige oorsprong. Etymologisch kent het een herkomst uit het Latijn, via het Oud-Frans en Middel-Engels, en ontstond ergens tussen 1200 en 1500. Het Latijn geeft cryptische omschrijvingen als oorsprong van ‘sub-limen’, zoals ‘onder de bovenste deurbalk opgehangen’ en later ‘zich hoog

in de lucht bevindend of zich verheffend'. Ook al kent het woord geen Griekse equivalent, toch komt de gevoelswaarde van 'het schone, het goede en het ware' zoals Plato ons dat voorhoudt, dicht bij het begrip 'subliem'. Het 'schone' had voor de Grieken zelfs een 'absolute waarde' en naderde daardoor wel degelijk ons tegenwoordig begrip.

Het sublieme als beleving lijkt evenwel van latere tijd, ook al suggereert de beroemde mythe van de grot van Plato wel degelijk een dergelijke ervaring.

De verdere 'Werdegang' van het woord laat een betekenisvervlakking zien, tot aan nietszeggendheid toe. Alsof 'subliem' aan z'n eigen kracht ten onder is gegaan en een kreet is geworden in dezelfde categorie als 'gaaf', 'mega' en 'super'.

Qua betekenisvervlakking vechten het Ultieme en het Sublieme wat dat betreft om voorrang. De schrijver Hans Hartog de Jager geeft in zijn boek Het Sublieme aan dat dat komt doordat het woord 'zozeer is besmet met een gevoel van overdrijving en gebrek aan realiteitszin dat het alleen nog zonder ironie gebruikt kan worden door voetbalcommentatoren en pubers met een tv-vocabulaire ('subliem man!'). Subliem is volgens deze schrijver een woord geworden 'dat getuigt van geestelijke onmacht en een gebrek aan subtiliteit'.

Beleving van het Sublieme

We zien al enige beleving voor de ziel en dat zet zich voort in de betekenis 'verheven', 'omhoog strevend' en zelfs (oneigenlijk?) in een ongunstig geval 'eierzuchtig'. **

In de mystiek van meester Eckehart, in de filosofie van Ficino en Cusanus vinden we dat omhoog strevende vooral als een streven naar het klassieke ideaal van schoonheids- en eenheidsbeleving terug, vaak teruggaand op Plotinus, de neoplatonicus – en in verband gebracht met het Ene. Bij Jan van Ruusbroec wordt het woord 'su-

bliem' wonderlijk genoeg gebruikt als het zich verheffende bewustzijn. Hij ziet het als een te beleven verlichte staat van zijn; een intens en krachtig innerlijk vuur met een ontzagelijke hitte (De verhevenheid van de geestelijke bruiloft). En daarmee raakt die bruiloft al enigszins aan alchemische, innerlijke processen.

Het gemoed

Dit verheffen van de geest, kenbaar als een beleven door de ziel die zich zelf daarbij ziet veranderen, komen we in meerdere situaties tegen, altijd weer teruggaand op Hermes Trismegistus. Het beleven van dit sublieme wordt daarbij gekoppeld aan het 'insluimeren' van alle lichamelijke zintuigen:

'Hermes: Eens, toen ik de wezenlijke dingen overdacht en mijn gemoed zich verhief, sluimerden mijn lichamelijke zinnen volkomen in, zoals bij iemand die, na een overmatige voeding of ten gevolge van grote lichaamsvermoeidheid, door een diepe slaap wordt overvallen.' Let wel, dit is geen rechtvaardiging van zinnelijkheid, maar een vergelijking, zodat het profane besef zich kan openstellen voor het sublieme.

Die koppeling van het zich verheffende gemoed aan het insluimeren van de zinnen vinden we nu wellicht vreemd, omdat je je afvraagt hoe het schone als absolute waarde in kunst en wetenschap nog kan worden beleefd als je dat niet met zintuigen doet.

Is dat geen indicatie dat schoonheid als component van het sublieme als absolute waarde in kunst en wetenschap niet kan bestaan? En dat lelijkheid inderdaad het bewijs van de schijn van schoonheid is. Toch geeft een latere filosoof als Spinoza een overeenkomstig proces weer: hij laat elk streven en elke gedachte aan rijkdom, eer en zingenot varen – waardoor zijn gemoed zich kan verheffen. En ook hij laat – net als Hermes – die ervaring in het gemoed plaatsvinden. Spinoza's sublimiteit is de hoge Rede en is gelijk aan 'het ware' bij Plato.

Het sublieme ervaren met zintuigen?

Maar in de loop van de tijd – vanaf ongeveer 1750 – hebben mensen zich niet meer neergelegd bij de onmogelijkheid om het sublieme via zintuigen te ervaren. Verlichting en romantiek hebben verkend of toch het gewaarworden van het perfect mooie, via de zintuigen dan, aan de waarnemer een sublieme ervaring kan bezorgen die overeenkomt met het ervaren van het abstracte ‘schone’ van Plato.

In de romantiek vlamt een gevoelsmatige herbeleving op van wat men dacht dat het Griekse schoonheidsbesef was, de oude klassieke waarden die in de renaissance-

periode op rationele wijze onderzocht werden, maar ook toen reeds enigszins in het gevoel resoneerden. Schoonheid is aanvankelijk nog volkomen harmonie naar maat, getal, vorm, kleur, architectuur. Een kunstenaar is de grote ordeschepper, volgens universele maatstaven maar wel naar eigen beleving. Chaos wordt kosmos in de sublieme beleving van schoonheid. Bij de Grieken is schoonheid ‘goddelijke ordening’ (Pythagoras) en later bij Plotinus is schoonheid ‘goddelijke schittering’. En dat ‘goddelijke’ bij deze Grieken zou je als ‘subliem’ kunnen aanmerken. Dan kan het lijken of de schoonheid ook

Links: Tempel van de Eendracht, Agrigento, Sicilië, ca. 440–430 BC
Rechts: James Turrell maakt kleurinstallaties die de waarneming ‘vermenigvuldigen’, zoals in deze installatie in het Guggenheim, 2013



onaanraakbaar en verblindend van licht is geworden; alsof de perfecte harmonie het een statische schoonheid verleent. Zoals de projectie van een hemel als perfecte leef- en verblijfplaats veel mensen afstoot vanwege vermeende saaiheid. Waardoor het niet meer inspireert, motiveert, ontroert en geen beleving in beweging (emotie) kan zetten. Waardoor het lijkt of 'het leven' eruit is verdwenen.

Romantiek

Vandaar dat men in de romantiek, na de mentale beleving van de perfectie van getal en maat in de geest tijdens renaissance en

barok op zoek ging naar de schoonheid in de natuur. Men wilde in de wilde en woeste natuur bewogen worden door die natuur, tot en met het ondergaan van ultieme sensaties van gevaar (bijvoorbeeld bij de kunstschilder William Turner), om zo de pure rauwheid van deze natuur als ultiem te ervaren.

Dat was mede het gevolg van het onderscheid tussen het schone en het sublieme dat in de achttiende eeuw werd gemaakt. Want in de natuur roept het schone gevoelens op van harmonie en sereniteit en kalmte, maar daarin kunnen ook grootse, chaotische en overrompelende

Chaos wordt
kosmos in
de sublieme
beleving van
schoonheid
.....





ervaringen worden opgedaan. Hetgeen leiden kan tot verbijstering, verwarring en angst.

En in die overrompeling ligt ook de kans van de manifestatie van het sublieme. Friedrich Schiller beschrijft in 'Over het sublieme' (1801) het gevoel voor het sublieme als een gemengd gevoel. Het is een combinatie van zeer-doen, dat zich in hoogste gradatie als huivering én als blijheid uit, die tot een verrukking kan uit-

groeien. Jacob Boehme beschrijft het 'zeer doen' als ridderlijke worsteling, die we moeten toelaten in ons wezen. De verrukking is geen 'vertrekking van zinnen', maar in de fase van overrompeling spelen de zinnen wel een rol. En hoewel het eigenlijk geen lust is, geniet dit gevoel bij verfijnde zielen verre de voorkeur boven alle lust. Dit lijkt ook wat Hermes en Spinoza proberen aan te stippen.

De (alchemische) bruiloft van Hermes en Herse naar een prent van Giovanni Jacopo Caraglio, afkomstig uit de weverij van de Vlaming Willem de Pannemaker ca 1570)

De overrompelende ongetemde natuur – een sublieme beleving

Natuurverschijnselen treffen ons als subliem als ze aan onze wil ontsnappen en dus niet te temmen zijn. Het gaat hier om de ruwe natuur, Turners door storm opgezweept oceaen, orkanen, vulkanen, het hooggebergte, afgronden, wilde stromen. Die natuur kan een zintuiglijk overrompelende aanwezigheid zijn, waardoor een dimensie bloot komt te liggen waar mens en natuur elkaar doordringen en we tegelijkertijd in een 'zelfvergetelheid' of 'zelfverlorenheid' verkeren. En in die zelfvergetelheid kan een sterke eenheidsbeleving met die natuur worden ondergaan. 'Door deze eenheidservaring kan de natuur weer de werkelijkheid worden waarin men zich geworteld weet en van waaruit men leeft.'***

Maar niet nadat we ons bewust zijn geworden dat de combinatie van twee tegenovergestelde gevoelens op onweerlegbare wijze tot één gevoel onze morele zelfstandigheid blootlegt.

Wij ervaren dus voor het gevoel van het sublieme dat onze geestestoestand zich niet noodzakelijk richt naar 'zinvolheid', dat de wetten der natuur niet noodzakelijk ook onze wetten zijn en dat we in ons een zelfstandig principe bezitten dat onafhankelijk is van alle zedelijke emoties.

Alchemie

Misschien wordt dit alles duidelijker als we de genoemde uitgangspunten vergelijken met verschillende alchemische stadia. Daarin kunnen wij de stadia van Solutio en Coagulatio herkennen, en ook dat van de Conjunctio.

Solutio – zelfovergave, als oplossing, als bewustwording van de druppel in de oceaen. Coagulatio – het verbinden van de spirituele essentie met de druppel in de oceaen, door een innerlijk werkproces. Conjunctio – het samenvallen en samensmelten van

paradoxaal delen in de onafhankelijke ene Geest.

Romantiek en het Sublieme in andere kunstuitingen.

Beethoven, Chopin, Mahler, Debussy, Arvo Pärt (maar ook anderen) zijn componisten die in hun romantische muziek de wilde natuur, de verstillen en oplossing konden laten weerklinken. Mozart verklankte in zijn Zauberflöte de alchemische elementen van de Chymische Hochzeit van Christiaan Rozenkruis. Maar eigenlijk doen alle kunstvormen in de romantiek pogingen het sublieme weer te geven. Er zijn denkers die zelfs vaststellen dat de beste literaire romans – belangrijke werken in de wereldliteratuur – geschreven zijn in de negentiende eeuw.

Hoe orden je de chaos?

Toch is het romantisch proces naar beleving van het Sublieme in de overrompeling op belangrijke punten anders dan de opdracht die de Grieken zich stelden om de chaos te ordenen tot kosmos. Waar Chronos, de tijd, al zijn kinderen verslindt zoekt Plato een oplossing voor het verschil tussen de wereld zoals die is en de wereld zoals die zou kunnen zijn wanneer zij samen zou vallen met een ideeënwereld waarin het Schone het Ware en het Goede heersen. In het ondermaanse kunnen wij mensen de wereld alleen begrijpen omdat we herinnering hebben aan die ideeënwereld. Het is daarom van belang te onderkennen hoe we verder kunnen gaan en wat 'we' met beide inmiddels historische gegevens doen om ze tot een nieuwe oplossing te voeren. Kunnen we voorbij Chronos (tijd) de chaos ordenen op geïnspireerde wijze, op basis van Uranus, de planeet van intuïtie en genie, heerser van Aquarius? Kunnen we na de romantiek het sublieme in een nieuwe werkelijkheid, gedragen door de invloeden van de planeten Uranus en Neptunus, naderen als een nieuwe levensre-

Alle kunst-
vormen in
de romantiek
zijn pogingen
het sublieme
weer te
geven

.....

aliteit? Waarin we nieuwe sublieme verworvenheden inzetten, als de accenten van een waarachtig nieuwe tijd? Kan in de eenen-twintigste eeuw het sublieme het resultaat zijn van actuele, geestelijke alchemie, die vooruitloopt op een sublieme gouden tijd?

Dionysus en Apollo

Ja, zei Friedrich Nietzsche in de negentiende eeuw, dat kan door transfiguratie; vanuit het inzicht dat het veld van geestelijk leven wordt beheerst door Dionysische en Apollinische krachten. Want Dionysus is het alchemische vuurprincipe, dat zijn ongetemd vurige krachten, die het verborgen sublieme uit de onzuiverheid vrij branden, en die door transfiguratie Apollinisch of goddelijk kunnen worden.

Dat kan dus niet door de aanschouwing van statische en 'ultiem verheven' schoonheid en het streven naar perfecte harmonie, maar door een proces van omzetting, dat uiteindelijk niet anders dan een innerlijk proces, een bewustzijnsproces, zal blijken. En Nietzsche, die nota bene zelf nog middenin de romantiek stond, gaf aan dat dat innerlijke proces is verbonden met actie, met krachtige handeling. We kunnen die transfiguratie alleen zelf voltrekken en moeten deze niet projecteren op anderen, op de buitenwereld. In de alchemie komt dat overeen met het stadium van Coagulatio, de zelfwerkzaamheid en de Sublimatio, dat is de kunst om de verborgen geest te bevrijden uit zijn begrenzings (Chronos of Saturnus) en het lagere aankeven.

Om die Coagulatio, dat ook wel het Laborare (het werken) wordt genoemd, de actie en zelfwerkzaamheid niet op anderen en de buitenwereld te richten gebod Nietzsche: 'Krijg zult gij voeren in uzelve!' Zo dwong hij die energie te bewaren voor en te richten op het innerlijk proces van transfiguratie.

Dat is wellicht de actieve vorm van 'Mensen uzelve' van de Grieken. Misschien slui-

ten die twee 'geboden' elkaar namelijk niet uit, maar zijn paradoxaal en completerend, dat is compleet makend, heel makend.

Mondriaan, de Stijl en het sublieme

Toch zien we in de turbulente periode aan het einde van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw ook een herleving van het harmoniemodel in een nieuw jasje: het jasje van onder andere de schilder Mondriaan en de Stijl, de kunstbeweging van Theo van Doesburg. Deze gingen opnieuw op zoek naar de harmonie en de patronen van de natuur. Men zou hierin een verwerken van, of een reactie op de barokperiode kunnen zien, op de strikte toepassing van de wetten van maat en getal, de ordening van Saturnus. Namelijk dat door een streng rationele en kwantitatieve benadering van de natuur de kans om het sublieme in de natuur te kennen en te beleven om zeep is geholpen en daarmee de patroonherkenning uit het leven verdwijnt. De zoektocht naar eenvoud en basis in die natuur in een cultuurelement als een schilderij gaf verdieping aan de beleving en leidde sommigen tot de sensatie van het sublieme. En dat gold niet alleen voor schilderijen van Mondriaan, maar kan ook voorkomen bij werken van Rothko, Newton en James Turrell. Vaak monochroom, abstract en toch oneindig naar binnen trekkend, zuigend en veelzeggend, kan die schoonheid beleefd worden in een ogenschijnlijk eenvoudige abstractie die ontroert. Omdat men op een raadselachtige wijze in die eenvoud de eenheid der tegenstellingen lijkt te ervaren. Zo zou je toch – heel knap! – via de zintuigen het sublieme kunnen beleven.

Verwerping van schoonheid

In het begin van de twintigste eeuw kwam evenwel ook een geheel andere notie centraal te staan in de schilderkunst en beeldende kunst: het besef dat schoonheid

en schoonheidsbeleving de grote belemmering zouden zijn voor het sublieme. In Edmund Burke's boek *On the Sublime* dat tegen het einde van de achttiende eeuw verscheen geeft deze Engelse schrijver een puur esthetische verklaring voor schoonheid en het sublieme. Hij doet dat in termen van het proces van perceptie en het effect ervan op de waarnemer: schoonheid gaat uit van harmonie en evenwicht, het sublieme is het gevolg van een zeker pijnlijke of wrange emotie, veroorzaakt door het kunstwerk. Het was Turner die deze standpunten het eerst in de schilderkunst uitdrukt. De lijn van de scheiding van schoonheid en het sublieme werd ten tijde van de Eerste Wereldoorlog verder doorgetrokken door Marcel Duchamp, die min of meer de oorlog verklaarde aan de schoonheid en de harmonie. En ook in de muziek wendde men zich na Debussy af van de tonale harmonie die tot dan toe toch universeel werd geacht. Er kwam een nieuwe muziek, gecomponeerd om de consonanten, de harmonische, meeklinkende muziek consequent terug te dringen. Dat was de atonale muziek, een muziekvorm zonder een vast tooncentrum of zonder een vaste toonsoort. Vertegenwoordigers daarvan als Schönberg, Stockhausen, Hindemith probeerden elke zielebinding en gevoelsbeleving met kunst te doorbreken. Men ging uit van de idee dat een volkomen onverschilligheid jegens esthetiek nodig was. Want schoonheid en schoonheidsbeleving blokkeerden het sublieme. Mogelijk in het besef dat er slechts schone schijn is en dat lelijkheid het bewijs van de schijn van schoonheid is. Door schoonheid te verwerpen en ondermijnen trap je in ieder geval niet in de val van de suggestie van het sublieme, van het absolute, van het ware zijn, die van de schoonheid uit zou kunnen gaan. Immers als er iets verbonden is met schoonheid dan is het wel verval, dus het kan nooit een kenmerk van het absoluut

goede en ware zijn. Schoonheid is en was verdacht, verleidelijk en verraderlijk.

Mooi van lelijkheid

Hiermee werd ook een lans gebroken voor waardering van lelijkheid tot en met de gewaarwording dat iets mooi kan zijn van lelijkheid. En voor waardering van verval, van uiteenvallen, waardering voor ruïnes, het ruwe, onaffe, het niet gepolijste, het ongekunstelde.

In de architectuur voerde architect Ashok Balotra zelfs het bouwexperiment van 'ruïnewoningen' door, waarmee men weer dicht tegen de romantiek van Turner aankroop. Het was een beetje Belles herkenning van het 'ware' in het Beest; door de lelijkheid en de ruwe bolster van het beest heen vol te houden dat er een blanke pit in zit. Of zich met beide verbonden te voelen. Wellicht in het besef dat schoonheid de vreugde én het verdriet is over het paradijs dat dichtbij én onbereikbaar is...

Het heelal is ongevoelig

En dan komt er een eerherstel voor de waardering van rustige schoonheid in de kunst. Er wordt weer een dun lijntje geweven in het gevoelsleven voor het sublieme. Niet meer in het demonische zoals in Ravels Bolero, die ronduit beheksend werkt. Ook niet bezield vasthoudend aan disharmonie, en ongerechtigheid, wildernis en verwordenheid, zoals Galina Oustvolskaya zo indringend componeerde met composities die beschreven worden als 'krassen in de ziel'. Oustvolskaya, een leerling van Shostakowitch leed ernstig onder het feit dat het

De atonale muziek verwierp
schoonheid omdat zij verdacht,
verleidelijk en verraderlijk is

heelal voor haar klacht onverschillig bleef en haar 'oerschreeuw' van een onrechtvaardig bestaan in de donkere uitgestrektheid ervan verloren ging. Een schreeuw die wellicht voortkwam uit haar onvermogen om de schoonheid ervan te kunnen zien.

Iets wat astronauten konden omkeren bij het zien van de aarde van buitenaf. Zij ondergingen dat met een esthetische en emotionele waardering: 'Wat is ze mooi', zeiden zij, 'die aarde van ons, te midden van de grote ruimte, wat een gevoel van verbondenheid en eenheid.'

Het dunne lijntje naar het sublieme in het gevoel loopt gelijk op met een voorzichtig herstel van de waardering voor schoonheid. De Amerikaanse schilder Robert Motherwell geeft in 1946 aan dat 'het esthetische de functie van een medium krijgt', een middel om te komen bij de oneindige achtergrond van gevoelens en die te verdichten tot een waarneembaar object.

Zijn tegenstellingen nodig voor de beleving van het Sublieme?

De schrijver Manfred van Doorn geeft aan dat voor een sublieme overrompelende ervaring tegenstellingen nodig zijn: 'De uitgestrektheid van het heelal – die onmetelijk en ontzagwekkend is – de diepzwarte, lege en onleefbare kosmische ruimte – die gruwelijk is – waartegen de staalblauwe planeet Aarde met haar flinterdunne atmosfeer, schitterend helder maar ook afgrijselijk kwetsbaar afsteekt. Het beeld dat hij schildert zegt bovendien dat het belang van de mens in tijd-ruimtelijke zin relatief, marginaal en onbelangrijk is. 'Hij is uit sterrenstof geboren en zal tot sterrenstof weerkeren – in een onverschillig universum'. Ook hij onderschrijft waar Oustvolskaya zo bang voor was: de onverschilligheid van het universum voor haar oerschreeuw.

Van Doorn beschrijft het sublieme als een intense vorm van bewustzijn, die op geluk lijkt en die we kunnen ervaren als



De ruïnewoningen van Ashol Balotra vereren het ruwe, het onaffe en het ongekunstelde

.....

tegenstellingen zoals verdriet en blijdschap tegelijkertijd aanwezig zijn en op hetzelfde moment worden overstegen.

De flits van het sublieme

De schrijver definieert dat moment als een flits van het sublieme waarbij tegendelen als eenheid worden ervaren:

'De flits is als een elektrische lading die vrijkomt als de plus- en minkant contact maken en een vonk veroorzaken. Deze vergelijking maakt ook duidelijk dat je tegenstellingen nodig hebt om tot een ervaring van het sublieme te komen: Als je alleen in de pluskant of alleen in de minkant blijft zitten, slaat er geen vonk over'.

De bekende tegenstellingen die ten grondslag liggen aan de sublieme ervaring zijn schoonheid en lelijkheid, vreugde en angst, eindigheid en oneindigheid. Van Doorn schaaft daar ook tijd-ruimte, vol-leeg, chaos-orde, materie-geest, subject-object, ik-ander en oorzaak-gevolg onder. Maar het kan voor hem ook gaan om iets dat zo mooi is, dat het al je kracht vraagt om het te beleven. En zo lijkt schoonheid toch een belangrijk element te zijn bij de beleving van het sublieme.

In welk licht kan geen duisternis wonen?

En er zit een gevaar in om het sublieme afhankelijk te stellen van de noodzaak van het bestaan en ondergaan van tegenstellingen.

Moderne benaderingen van onderlinge relaties stellen tegenwoordig wel dat liefde haat nodig heeft en wanhoop hoop nodig heeft, als de dynamiek van het leven zelf. In een relatie is het het allermoeilijkst om de liefde, die er aanvankelijk was, te behouden. Omdat het soms heel donker moet zijn om te weten dat er licht is.

Toch getuigt Pythagoras reeds van een Licht waarin geen duisternis kan wonen. Niemand die liefde ondervindt, verlangt naar haat. En hoop als 'voorstadium' voor die liefde is niet afhankelijk van wanhoop. Welke liefde is dan verbonden met het sublieme?

Welke gloed en hitte begeleiden het sublieme? Is dat een vuurgloed van ontstijging? Er wordt wel gezegd dat het de onpersoonlijke en oneindige Liefde is die verbonden is met het verhevene van het sublieme. Eenmaal werkelijk verlicht, eenmaal opgenomen in de eenheid van alles in een definitief getransformeerd bewustzijn, heeft een mens geen wrijving nodig voor continuïteit. Dat is wanneer we opgenomen zijn in de werkelijkheid van eenheid, vrijheid en liefde, in een innerlijke stroom die niet meer onderbroken hoeft te worden. Het in stand houden van die sublieme, alles overstijgende staat van liefde is dan geen werk meer dat afhangt van tegenstellingen. Sublieme liefde is de liefde van de onsterfelijke ziel. Een vuurvogel, die subliem is...

Kosmisch innerlijk vuur

Als Jan van Ruusbroec aangeeft dat de ziel een ongelooflijk grote hitte ervaart bij zijn naderen van de ongrond of het 'grondeloze diep', noemt hij dat 'subliem'.

Het innerlijk vuur is dan een kosmisch

vuur geworden, een vuur van eenheid van micros en kosmos, een mild vuur dat ondoofbaar is. Het is een brand van vernieuwing én continuïteit.

Het licht van dat vuur flakkert niet. Deze liefde heeft geen haat nodig. De vlammen van de haat hebben geen vat op de Liefde, want ze zijn niet van hetzelfde niveau, Liefde heeft een andere kwaliteit. Haat en kwaad kunnen nooit subliem (verheven) zijn, want ze halen het niveau niet. Haat en kwaad kunnen diep zitten, maar ze wortelen niet in het 'grondeloze diep'.

Sieraad van een geestelijke bruiloft

In de eenheid der tegenstellingen heeft het sublieme zich gevormd door een merkwaardig vuurproces, dat zich uitsluitend kan tooien in de schoonheid van twee-eenheid, geschonken door de kracht van 'Hem die de twee één maakt'.

Hoe door vuur zich de natuur vernieuwt (Ignus Naturae Renovator Integre, INRI), openbaart de Christuskracht in de dynamische twee-eenheid van een wrijvingsloze en verlichte staat in ons, een goddelijke dialectiek. Jan van Ruusbroec spreekt van een 'sieraad van een geestelijke bruiloft' het tooien van de schoonheid van twee-eenheid.

De sublieme, dertiende eoon

In de alchemische bruiloft van Christian Rosencreutz speelt schoonheid eveneens een cruciale rol. Daar is zij de adembemende, onaantastbare Vrouwe Venus, de grote schoonheid die CRC met zijn zinnen aanschouwt, wat niet helemaal volgens de regels is...

Daar waar haat en kwaad vreselijke maar werkelijke gegevens zijn in de wereld van mensen (en het is verschrikkelijk wat mensen elkaar aandoen) gaat in de grotere werkelijkheid van de onsterfelijke ziel het bewustzijn door alle lagen, door alle 'archonten en eonen' heen naar de sublieme

Ook al besef je dat echte schoonheid niet bereikbaar is, je hoeft het daarom nog niet te bestrijden

eeon, de dertiende, terwijl deze machten het eens niet merken.

De schoonheid – want dat is de onsterfelijke ziel – ontglipt die krachten en machten, want zij is van een hogere orde, namelijk de orde van ‘de Venus der mysteriën in haar onthulde naaktheid (werkelijkheid), volmaakt en onbeschrijflijk schoon en zo bovenaards en onaantastbaar van wezen dat CRC aan de grond genageld stond’, zoals dat in de vijfde dag van de Alchemische Bruiloft beschreven staat.

De schoonheid van Venus

Hoe kan dat wat volmaakt, onbeschrijflijk schoon, bovenaards en onaantastbaar van wezen is, toch een medium zijn voor het uiteindelijk sublieme, voor de zevende fase van alchemie, voor de eenheid der tegendelen? Voor de conjunctio, of de getransfigureerde staat?

De moderne mens in onze cultuurfase ervaart dat dat niet gaat, vandaar dat hij de schoonheid verwerpt, zelfs bewust vermijdt en gericht is op een waardering van het verval, disharmonie opzoekt, en de schoonheid uit de kunst wegsluit.

Onverklaarbare schoonheid en liefde

In een eerdere cultuurfase speelde die afwijzing nog niet. Agnolo Firenzuola, een Italiaans dichter en schrijver, schreef in 1548 Della bellezza della donna, een dialoog over de schoonheden van vrouwen waarin hij eerst tientallen bladzijden wijdde aan schoonheid, in alle toonaarden. Uiteindelijk constateert de schrijver dat datgene wat de echte betovering van haar schoonheid uitmaakt, niets van dat alles is

wat hij in bewondering en verwondering erover had opgeschreven. Want, stelt hij, de echte betovering van de schoonheid van Venus is niets van dat alles, maar het is een non so che, een ‘ik weet niet wat’ is. En hij schort daarmee het oordeel als het ware op..

Ook de Franse Verlichtingsdenker Montesquieu (1753) loochent niet het bestaan van de ‘onzichtbare betovering’ die eigen kan zijn aan vrouwen en kunstwerken. Het is als met verliefdheid, we kunnen het wel ervaren maar niet kennen. Het is van nature niet verstandelijk, het is onbegrijpelijk en onverklaarbaar.

In de twintigste eeuw betoogt de Franse filosoof Vladimir Jankélévitch dat schoonheid niet alleen voorwerp van verwerping hoeft te zijn en een object om je tegen af te zetten. Ook al besef je dat echte schoonheid niet bereikbaar is, je hoeft het daarom nog niet te bestrijden of af te doen als schijn. Als je over de schoonheid niet kan zeggen dat ze bestaat, wil dat nog niet zeggen dat ze niet bestaat. Ze neemt een plaats in tussen iets en niets.

De schoonheid kunnen we nooit waarneemen. We kunnen haar enkel ontmoeten in haar veelvuldige verschijningsvormen, ze toont zich enkel in de dingen en dus in altijd verschillende gedaanten. En die ontmoeting kan waardevol zijn en zelfs een opmaat en bouwsteen zijn voor het sublieme.

Dit besef leefde ook in de meer recente cultuurgeschiedenis. Zo zegt de Franse impressionist Paul Cézanne, dat de kracht die ons in staat zou stellen op te stijgen naar de schoonheid (dat is Eros) weg is. Maar

Bronnen:

- De vleugels van weemoed, een pleidooi voor schoonheid, Francis Smets, Deystere uitgeverij, 2014
- De Chinese Gnosis, J. van Rijckenborgh en Catharose de Petri, Hfdst. 2 Woe Wei.
- Het sublieme, het einde van de schoonheid en een nieuw begin, Hans Hartog De Jager, Atheneum Polak, 2015
- Alchemische Bruiloft van CRC, deel 2, J. van Rijckenborgh
- Flitsen van het sublieme, Manfred van Doorn, uitgeverij Indigo
- Ik weet niet wat, Francis Smets
- De verhevenheid van de geestelijke bruiloft of de innige ontmoeting met Christus, Jan van Ruusbroec, Lannoo/Tielt/Amsterdam, 1977.
- Alchemie als innerer Weg, Dr. Dagmar Uecker, 2007, DRP Rosenkreuz Verlag
- *Het samenvallen van de tegengestelden, zoals Cusanus dat noemt, tevens de zevende fase van de alchemie, de Conjunctio
- **Beknopt woordenboek Latijn van F. Muller en E.H. Renkema
- ***Christa Anbeek, Overlevingskunst, hoofdstuk Schoon en subliem

dat onze zoektocht er is om de kracht die de binnenste kern van schoonheid vormt terug te vinden en te herstellen.

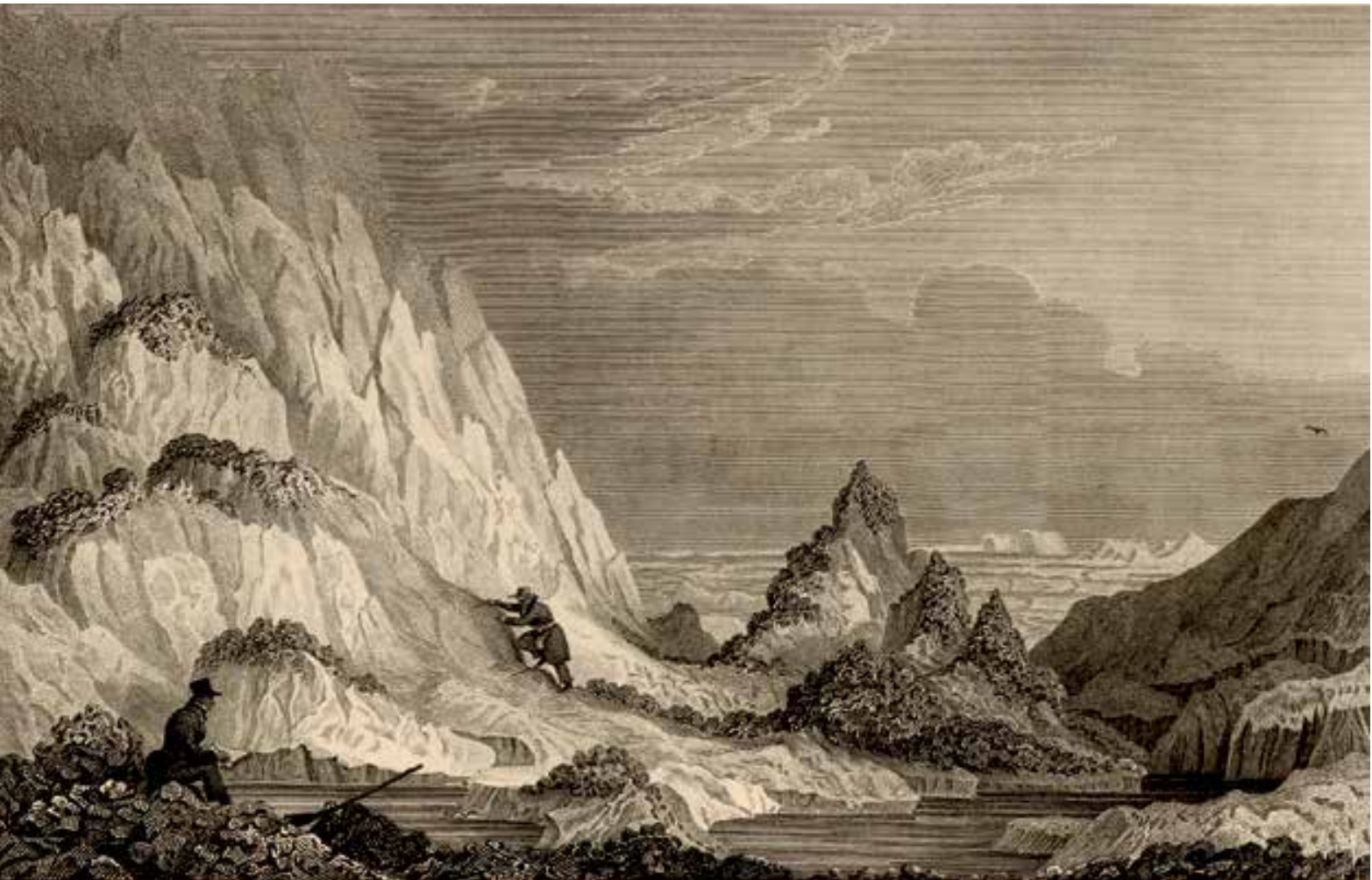
Kunst, alle kunst, kan blijven proberen die kern van schoonheid weer te geven, in eenvoud, met steeds modernere middelen, in abstracties en in sociale betrokkenheid, maar zal moeten toegeven, dat het schone als medium een innerlijke reflectie nodig heeft. Vrouwe Venus dient geïnternaliseerd te worden, opdat de 'overrompeling' van het sublieme, als een eeuwige verlichting kan plaatsvinden. Dat innerlijke 'verwerven' betekent niets meer of minder dan het wer-

ken met de oneindige en onpersoonlijke liefdekracht, in dat hierboven beschreven groot hitteveld.

Het werken met die energie doet 'de boom smelten' in de terminologie van de Chymische Hochzeit. Als de versmelting, de alchemische verandering die als een synthese werkt, in het binnenste is voleindigd, 'zal Vrouwe Venus weer ontwaken en moeder van een koning zijn' zo getuigt het scheikundig huwelijk. De sublieme mens is dan ontwaakt, de koning-priester.

Het gebed om te zien 'met de ogen van de liefde' die door schoonheid is geïnspireerd, is dan verhoord. ★

Ijsberg die vastzit aan een rif. Getekend door Capt. Back tijdens een expeditie naar de MacKenzie River in 1824-1826



Het oog en de getuige



Studie van Michelangelo

Voor iedere mens geldt dat na het sterven de persoonlijkheid totaal verdwijnt. Wie echter 'sterft vóór hij verderft, verderft niet als hij sterft' – en is getuige van een wonderbaar proces, dat harmonie brengt. Voor hem of haar ontsluit zich, als een verre sterre, de bron van het eigen bestaan en hij wordt er één mee. Jacob Boehme legt uit dat dan 'zijn ziel een oog wordt, dat waarneemt'.

Er zijn, naast onze geboorte in deze wereld, twee momenten die vanuit een hoger, kosmisch standpunt bezien voor de mens in de Geestesschool van belang zijn. Het eerste is zijn binnenkomst, we bedoelen daarmee te zeggen, zijn werkelijke eerste contact. Het is dat moment, waarop ons hart geraakt is en het zich opent voor het onbekende, dat de Gnosis tot dan toe is. Dat is een wet van het Licht, en de wetten van het Licht veranderen niet. Het is het moment dat een mens zeker weet: ja, dit is het; hier heb ik lang naar uitgezien.

Dat is aangeraakt worden of aangeraakt zijn. Dat je zelf de waarheid onderschrijft van een heel eenvoudig, heel treffend gedicht van Catharose de Petri in haar boekje *Zeven Stemmen Spreken*:

Naar het zelf verloren

in de zandwoestijn,

ben ik uitverkoren

in mijn niets-meer-zijn.

Het licht heeft mij gevonden in het troost'loos hier.

Het roept mij uit de dorheid tot de Godsrivier.

Heb je dat moment werkelijk beleefd, dan is je bestaan opgemerkt in het kosmische levensveld. Daar lichtte een sterre op, je werd als het ware naar het innerlijk geboren. Je weet van dat veld nog niets, zoals een pasgeboren baby ook nog niets bewust waarneemt van de wereld om hem heen. Maar in het planetaire levensveld ontvlamde een Licht, een golf van steun en liefde kwam vrij uit het veld dat correspondeert met onze oorspronkelijke reisdocumenten, die onze microkosmos meekreeg toen deze aan zijn Grand Tour begon.

Het tweede moment is je vertrek uit de aardse landen. Het kán zijn dat je dan de grens passeert en weer thuis bent, in het land van vertrek. Dat zou bijzonder gelukkig zijn; je kunt dan je werkzaamheid als nieuwe getransfigureerde persoonlijkheid, krachtig geïnspireerd door de impulsen van de geest, voortzetten. Het kan ook zijn dat je de grens niet hebt opgemerkt tijdens je speekwartier op aarde. Dan verandert er helemaal niets voor je. Alle omstandigheden blijven hetzelfde, alle problemen blijven hetzelfde, alle uitgangspunten van het aardse leven blijven dan hetzelfde. Als er, in onze ogen, iets uitzichtloos is, is het dat wel.

Voor een tijdje mis je wellicht de mensen die hier bij je waren. Want als er een ding zeker is, dan is het wel dat mensen in groepen geboren worden, leven, sterven en ook weer incarneren. Na een korte of langere periode vergezellen wij elkaar weer. Maar in dat tweede geval is er toch iets veranderd: rien ne va plus. Je kunt daar niet meer handelen. Je gaat alles van de andere kant bezien; er volgt een heel proces van reflectie en ondergaan, maar je kunt niets meer veranderen. Er is rust – men noemt het: eeuwige rust – en wat zomerlandse verpozing, maar langzaam lost alles op. Van handelende, actieve mens – herinner je je hoe druk je was? – word je weer getuige, rolt alles zich voor je waarneming af en onderga je alle goedheid en alle nariigheid waarmee je je medemens hebt opgezadeld, alsof het jezelf betreft. Eerlijk is eerlijk.

En het Licht zegt: 'Zo leerde ik Noach, zo leer ik u.' Deze wetten veranderen niet. Het kan soms nuttig zijn de werkelijke stand van zaken voor je te plaatsen.

Getuige zijn

Het is een mooie uitdrukking, getuige zijn. Het betekent 'erbij betrokken zijn'; tuigen is een oude vorm van trekken, vaak in een gerechtelijk opzicht. Er dringt zich een opmerkelijke parallel op. Ook leerling zijn is een vorm van getuigen, in die oorspronkelijke betekenis: erbij betrokken zijn. Men kan zeggen: in zekere zin is het de essentie van het Pad gaan. De leerling is erbij betrokken; hij ziet hoe het Licht in hem zijn werk doet. Men kan ook zeggen: de leerling sterft al wat eerder, terwijl hij leeft. Hij ondergaat een proces dat erg lijkt op 'het oplossen der gewaden' zoals dat heet, na het sterven, geheel volgens de grote wetten en lijnen van het planetaire leven die voor allen gelden. Maar met welk een verschil.

Hij hoeft niet toe te zien hoe zijn voertuigen oplossen. Hij ziet iets anders: hoe de elementaire processen van het mentale, het astrale en het etherleven tot harmonie komen. De vurige stormen van gevoelens, levenskrachten

die heen en weer door het aurische veld schieten en die de innerlijke rust, waar- naar hij zo verlangt, tot een illusie ver- pulveren, het gevecht vanbinnen tussen schuldgevoel, onzekerheid en dan weer vermeende zekerheid, al die mentale ge- vechten die we allemaal zo goed kennen, al die branden en brandjes... ze doven al eerder uit en het innerlijk komt tot rust. Wat eerst alle levenskracht opeiste, wordt evenwichtig. En wat in evenwicht is, kost de minste energie.

Maar hij of zij verliest niet de bron van energie, die aan zijn bestaan is toebe- deeld. Die is als een zon opgegaan. Hij ervaart 'het naderbij komen van de vuren der genade'. Er komt nieuwe helderheid, en een groeiende innerlijke zekerheid. Deze mens gaat zich krachtig voelen, in balans, klaar om aan het werk te gaan. En verwonderd vraagt hij zich af, hoe het kan dat hij zo uitverkoren is, dit mee te mogen maken, deze wonderlijke inner- lijke lichtheid, die eenvoud en rust.

De wereld ontvluchten

Eens stelden een paar magisters aan Jakob Boehme een beetje spottend die vraag: 'Maar zijt ge er zeker van, schoenmaker, dat God ons heeft uitverkoren?' Boehme antwoordde: 'Het is niet de gewoonte van uitverkorenen daarmee te pralen. Het is eerder een zichzelf open- baren in de tijdelijkheid der dingen, die vol is van barenswee en gevaren. En er is een zegel Gods op het voorhoofd van hen gedrukt, dat de tijd ontzegelt. Want niet voor een ogenblik is de uitverkorene gemaakt, maar hij is het doel van dui- zend jaren, en hij wordt in de tijd van het grote jaar geboren om de wonderen die God voor ogen heeft, te openbaren. Lang bereiden einde en begin van een nieuw tijdperk der mensheid zich voor, en wij zijn er middenin.'

Veel van dergelijke getuigenissen vindt

Kon de ziel God kennen zonder de wereld – dan zou de wereld niet voor haar geschapen zijn

.....

de serieuze zoeker die zich verdiept in de levensgeschiedenissen van de vrouwen en mannen Gods. Laten we nog een moment bij de schoenmaker uit Silezië blijven. Het boven aangehaalde gesprek waar we middenin val- len, ging verder, of liever gezegd, er ontstond een tumult en iedereen sprak door elkaar.

Je hoorde roepen dat Boehme daarmee iets heel anders verklaarde dan in de Schrift stond. Er waren er die zeiden dat hij gevaarlijk en een ketter was. Anderen verweten hem dat hij deze wereld niet ontvluchtte en niet afwees, zoals de heiligen uit de kerkgeschiedenis, maar dat hij haar juist zocht. Zij wierpen hem voor: 'Maar wij weten toch dat de ziel, wil zij God kennen, de wereld moet ontvluchten?'

Maar Boehme was strijdbaar en zei: 'Kon de ziel God kennen zonder de wereld – dan zou de wereld niet voor haar geschapen zijn. Men mag de wereld niet ontvluchten, men moet haar in stand houden.'

Een jonge, begrijpende stem riep:

'Hoe zou de mens anders in al zijn heerlijke eigenschappen kunnen stra- len, zonder de weerstand van de wereld? Eer, liefde en moed schitteren alléén doordat de wereld er zich duister tegenover stelt.'

Bij het gesprek was ook Balthasar Walter, die bekend stond als een twijfe- laar en onzalige, die rusteloos door de wereld zwierf, op zoek naar waar- heid, wiens tong werd gevreesd. Nu had hij iemand gevonden die met kracht en zekerheid van de waarheid getuigde, iemand die het dieplood van zijn zoeken zo diep had laten dalen, dat hij op de oergrond van de schepping was gestoten. Walter zei: 'Nog nooit is het mij in welk land dan ook en onder alle geleerden zo blij te moede geweest als op dit ogenblik. Tot op vandaag wist ik niet dat innerlijk weten zo gelukkig maakt.'

En Boehme, die tot het diepst in de ziel van deze rusteloze zwerver zag, voelde een grote genegenheid voor hem, terwijl hij zei:

'Vreugde is het meest goddelijke dat de mens mogelijk is. Want zodra de nieuwe mens ontwaakt, is ook zijn aanzien vol vreugde. Zoals de uiterlijke mens de uiterlijke wereld ziet, zo ziet de wedergeboren mens tegelijk ook de goddelijke wereld waarin hij woont. De vreugderijke geest Gods leidt



dan al gauw de ziel binnen in de goddelijke school der wijsheid, en daar leert zij meer dan in alle scholen van deze wereld.'

Die school is niet beperkt tot de Geestes-school, maar valt er wel mee samen, en omvat alle werkelijke scholen. Zij hebben één gezamenlijk brandpunt, dat het kernwezen Christi is.

Onze zielen worden onderricht, en wij zijn de getuige.

Wijsheid wordt met ons verbonden, en wij zijn de getuige.

Onze zielen groeien en wij zijn de verbaasde en verwonderde getuigen. Wat doet Christiaan Rozenkruis meer dan getuige zijn gedurende de zeven dagen van zijn reis? Vol verwondering slaat hij het grote proces van de Alchemische Bruiloft gade, en verheugt zich bovenmate. En als hij dan aan het einde denkt dat hij de volgende morgen poortwachter moet zijn, is hij thuisgekomen.

Veertig vragen aan de ziel

Dezelfde Balthasar Walter stelde in 1620 veertig vragen aan Jakob Boehme, allemaal aangaande de ziel. Allemaal vragen van het verstand. Waar komt de ziel vandaan? Waarin ademt zij? Hoe komt zij in het lichaam? Welke verheerlijkte lichamen zal zij kennen? Boehme moet ervan zuchten, maar hij beantwoordt ze

allemaal, want wie vraagt, maakt de openbaring mogelijk en heeft recht op antwoord.

Hij zegt: 'Niet dat ik meer weet dan een ander, maar opdat wij inzicht krijgen in onze eigen gedachten, ons oprechte zoeken en het verlangen van ons hart, is het mij gegeven u te antwoorden.'

Een van Balthasar Walters vragen, de vijfde, is: 'Hoe ziet de ziel eruit, en hoe is zij gevormd?'

En Jakob Boehme antwoordt: 'Zoals een twijg groeit uit een boom en de vorm heeft van de boom, en zoals een kind het beeld heeft van de moeder, zo heeft de ziel in haar eerste principe de vorm van een kogel of bol. Net zoals het origineel heeft het de vorm van een oog. En het kan niet anders zijn, want er is niets wat het anders kan maken. En toch is het ook tweevoudig zoals een hart, waarin het kruis is.

Ten tweede, in het tweede principe, is het een geest en een volmaakt beeld, zoals de uiterlijke mens.

En ten derde, in het derde principe is het een spiegel van de gehele wereld, alles wat er maar in de hemel en op aarde is, elke eigenschap van elk schepsel ligt erin, want de spiegel is als het firmament en de sterren.

Zo'n kroon is het, en daarin staat het getal of de levensloop van de uiterlijke mens, zijn levenseinde met al het geluk en ongeluk dat de uiterlijke mens kan toevallen.'

Zo kunnen we zien dat de ziel een oog is, dat waarneemt, een geest, die stuurt, en een spiegel van alle krachten in de wereld.

In dit drievoudige leven staat de mens. Elk leven afzonderlijk is een mysterie of een arcanum, zegt Boehme, een geheim voor de twee andere, en het verlangt naar de twee andere, juist dat is het doel van de schepping. En de Ene Absolute, de oneindige schepper, de hemelse substantie, verlangt naar deze spiegel, want deze wereld, gezien in haar drievoudigheid, is een absolute gelijkenis met Gods wezen en substantie.

In potentie, nee, in werkelijkheid, is de godheid manifest in een aardse gelijkenis, zegt Boehme. Want het grote wonder van het arcanum, of de verborgen geheimenis, kan onmogelijk geopend worden in de wereld van

de engelen. Die is immers geheel innerlijk, en uit liefde geboren. Wat innerlijk is en ademt in die liefde, kent alleen gelukzaligheid maar niet de kracht van verlangen, en kan dan ook niets anders dan Gods liefde uitzenden en zo de lagere rijken bijstaan.

Maar in deze aardse wereld, waarin liefde én toorn (of weerstand, boosheid) vermengd zijn, daarin is het wonder mogelijk! Daarin kan een mens tweemaal geboren worden! Boehme gaat verder: 'En in de tweevoudige geboorte, daarin kan het zijn,' daarin kan het wonder plaatsvinden. Want al het uiterlijke verlangt hevig naar het innerlijke, zoekt naar zijn oerbeeld en verlangt naar vrijheid, naar vrij te zijn van zijn beperking, dat is: de onwetendheid van de twee andere.

Het is alsof Jakob Boehme wel begrijpt dat dit voor ons veel te ingewikkeld wordt. Daarom legt hij het tot slot zo uit: 'U begrijpt toch wel, dat alle vormen in de natuur naar het Licht verlangen, want uit dit verlangen komt de olie voort [hij bedoelt: de substantie] waarin het Licht gekend kan worden, want het komt oorspronkelijk voort uit de zachtmoedigheid.'

Dus allereerst dienen we ons eigen leven te kennen, dat in het midden van het vuur staat, want het leven brandt in het vuur.

Dan, ten tweede, dienen we ons te verdiepen in het verlangen van en naar de Liefde, wat in het Woord oorspronkelijk ontspringt en opgaat in de hoogste hemel, de sfeer van de engelen, van de reine zielen, waarin het hart van God in groot verlangen naar ons uitgaat, en ons zo in zijn mysterie binnen trekt.'

En ten derde dienen we het 'magische koninkrijk' van deze wereld te bestuderen en te doorgronden, want ook dat brandt in ons en dompelt ons met kracht onder in zijn wonderen, want het wil zich

openbaren! Want de mens is geschapen, voortgebracht, opdat hij dit grote drievoudige mysterie openbaart en het wonder aan het licht brengt, en vorm geeft, volgens de eeuwige wijsheid. Zo zegt Jakob Boehme het. Staan deze woorden niet wonderbaarlijk dicht bij de woorden van het klassieke Rozenkruis, de orde? Het is alsof ons een andere, wetende blik wordt vergund in de graftempel waarin de broeders Rozenkruis het ongeschonden lichaam van Christiaan Rozenkruis aantreffen, de matrix van de nieuwe mens.

Laten we, met deze schat in de hand, vooral praktisch blijven. Wij staan in een verscheurde wereld en van dit glorieus en harmonische wereldbeeld is weinig te zien om ons heen. Maar dat stond Boehme ook! In zijn tijd en wereld woedde de Dertigjarige Oorlog, een allesvernietigende oorlog. Bovendien was hij zijn leven lang het middelpunt van aanvallen op zijn werk, op zijn persoon en zijn integriteit. Toch bleef hij wijzen op deze dingen, en getuigen van de diepzinnige waarheden van het bestaan en het koninkrijk, van de grote en de kleine wereld.

Wij ontstijgen alle disharmonie, alle strijdgewoel, als we de drie principes begrijpen.

1. Dat wij slechts hoeven waar te nemen, dat is getuigen.
2. Dat er een sturende geest is, een principe dat duizendmaal zekerder en liefdevoller is dan de eigen geest, en deze toch volledig omvat.
3. Dat de spiegel het wonder van de schepping kan weerkaatsen, doordat de alchemist – die we als leerling van de geest zijn – alle krachten harmonieus laat samenvloeien.

Naar ons innerlijk herboren, wil de geestesschool ons van dienst zijn, door haar levende lichaam. Zij trekt ons, magnetisch, in haar mysterie.

Ten tweede: Omgekeerd vertrouwt deze school geheel op ons, op de mate waarin wij het dieplood van ons zoeken laten afdalen tot in de eigen diepste oergrond. De oergrond, de Ungrund, waarin wij het positief en negatief, de vuren van genade en van de weerstand niet meer als angst-aanjagende beperking ervaren, maar als de vormgevende krachten van de schepping. Wie in die spiegel ziet, ziet de godheid, de eeuwige krachtbronnen, die ook in hemzelf branden.

Zo dringen wij ten derde door in de nieuwe idee dat dit bijzondere aardse leven er is om van binnen en van buiten, van boven en van beneden, geheel ondergedompeld te worden in het wonder van het koninkrijk dat, zoals we nu weten, drievoudig is, zoals onze ziel, onze microkosmos, drievoudig is.

Het is een oog, dat waarneemt.

Het is een geest, die sturend en leidend is

en het is een spiegel van alle krachten in de wereld.

Herschep de wereld, onze wereld, met de drievoudige magie van het koninkrijk. Maak je leven volledig. Niet straks en ergens anders, nee, in de eeuwigheid die vandaag is. En weet, er is een ster van verre, in vrede brandend, die over ons waakt. ★



Degenen die denken dat de wijsheid niets anders is dan wat door het verstand kan worden begrepen, dat geluk niets anders is dan wat bereikt kan worden, zijn nog ver van de ware, eeuwige en oneindige wijsheid. De hoogste wijsheid bestaat erin te weten... dat hetgeen onbereikbaar is voor het intellect toch bereikt kan worden, op een wijze die volledig aan het [intellectuele] begripen voorbij gaat.

Nicolaas de Cusa

In het volgende nummer van Pentagram een uitgebreid artikel over Nicolaas de Cusa

Bij de wereldbeelden

'Mijn huidige landschappen tonen combinaties land en industrie in al hun complexe en gelaagde betekenissen, als het onbedoelde gevolg van de menselijke impact op een kwetsbaar milieu', zegt Philip Govedare. Wat hij schildert is zowel een reactie op als een interpretatie van de wereld. Met een mix van schoonheid, angst en twijfel bieden 'Skies' en 'Excavation' een beeld van het verleden en tegelijkertijd een projectie in de toekomst. 'Ik ben bezorgd over de toestand van het landschap en de natuur in onze wereld en mijn landschappen proberen ook bij het publiek een reactie teweeg te brengen.' Philip woont en werkt in Seattle, USA
www.philipgovedare.com

LAMBSPRINCK
NOBILIS GERMANI PHILOSOPHI
ANTIQVI LIBELLVS
De
LAPIDE PHILOSOPHICO,
*E Germanico versu Latinè redditus, per Nicolaum
Barnaudum Delphinatē Medicum, hujus
scientia studiosissimum.*



FRANCOFURTI,
Apud HERMANNUM à SANDE.

M DC LXXVII.

De steen der wijzen

Vanaf de latere middeleeuwen en volop vanaf de renaissance beginnen de alchemisten hun traktaten te illustreren. Eerst wat schuchter en dilettantisch, later met steeds meer verbeeldingskracht en artistiekheid. Vooral in de zestiende en zeventiende eeuw komen er pareltjes van alchemistische prentkunst op de boekenmarkt. Een late, wanhopige bloei, want een eeuw later is de alchemie danig aan het wegwijnen en nog een eeuw later is zij doodverklaard door de nieuwe natuurkunde en bijna vergeten.

TRAKTAAT VAN
DE EDELE DUITSE
FILOSOOF ABRAHAM
LAMBSPRINCK
EEN ZEVENTIENDE-
EEUWSE VERHANDE-
LING OVER INNERLIJ-
KE ALCHEMIE



Een van die pareltjes is het traktaat dat we hier bespreken. Het bevat, naast een titelblad en het blazoën van de auteur, vijftien zeer mooi uitgevoerde gravures die elk een thema uit het alchemistische werk voorstellen. Bovendien is elk van deze gravures voorzien van een mooi stuk verklarende tekst die op zichzelf zeer leesbaar en daardoor vrij toegankelijk is voor de kennismaking met de alchemie.

De identiteit van de auteur die zich 'Lambsprinck' noemt is niet bekend. Evenmin weten wij precies wanneer hij leefde en het traktaat van de Steen der Wijzen heeft geschreven. Men weet dat Lambsprincks traktaat eerst in het Duits werd geschreven, en dat het voordat het werd gedrukt al bestond als geïllustreerd manuscript. Lucas Jennings gaf de tekst met de illustraties uit in 1625, in een verzamelwerk, *Museum Hermeticum*. In datzelfde jaar gaf Jennings ook een Duitse versie uit. Ook de volgende uitgever van het *Museum Hermeticum* in 1677, Hermann à Sande, nam het traktaat van Lambsprinck op. Het is deze Latijnse uitgave in het *Museum Hermeticum* van 1677 die voor onze vertaling werd gebruikt. De graficus ten slotte, die verantwoordelijk is voor de prachtige gravures, is waarschijnlijk Mathieu Merian, die ook de vijftig gravures van de *Atalanta Fugiens* zou hebben gemaakt, en die de werken van Robert Fludd illustreerde. Maar absolute zekerheid daaromtrent bestaat er niet. Men heeft gemeend dat Lambsprinck een goudsmid was of een edelman, omdat hij een blazoën heeft. Maar men kan er ook een symbolische interpretatie van zijn naam in zien, zoals op 'Het Lam Gods' van de gebroeders Van Eyck, waarop je het lam afgebeeld ziet met daarvoor de bron des levens.

De vier elementen

We stellen ons de vier elementen traditioneel meestal voor als een soort aggregatietoestanden, een indeling zoals die ook voorkomt in de *Turba Philosophorum*, de oudst bekende alchemistische tekst: de aarde is vast, het water vloeibaar, de lucht gasvormig en het vuur etherisch. Maar er is ook een andere indeling mogelijk, die teruggaat op de oudste scheppingsmythes. In de aanvang heerst de chaos, meestal voorgesteld als een oneindige zee, watermassa of oceaan. In deze chaos wordt door de schepping orde geschapen. Het land en de lucht erboven scheiden de wateren onder en boven aan het firmament. Het vuur wordt gevormd door de zon en de sterren aan het firmament. Lambsprinck gebruikt de vier elementen op deze manier in de volgorde van zijn afbeeldingen en teksten.

De samensteller van dit artikel heeft de afbeeldingen gekopieerd en er losse kaartjes van gemaakt en dan getracht om ze op een zinvolle manier te ordenen. Hij kwam tot het volgende schema, dat eruitziet als de staf van de Hiërofant uit de tarot: een kruis met drie dwarsbalken.

Het water is afgebeeld op de onderste prent als een zee met twee vissen. Dan vecht een man met een draak. Dat is de overgang van water naar aarde. De aarde is weergegeven in de onderste dwarsbalk. Men ziet drie prenten die een woud voorstellen, met telkens twee dieren die op het land leven: een hert en een eenhoorn, twee leeuwen, een hond en een wolf. Dan volgt een draak die zichzelf in de staart bijt. Hij vormt de overgang van aarde naar lucht. Het element lucht zien we in twee voorstellingen met vogels. In de eerste een boom met een nest, in de tweede twee vechtende vogels. Dan volgt, als de centrale figuur in het schema, de koning op zijn troon. Hij vormt de bekroning van het kleine werk en leidt naar de vorming van de witte steen. De salamander die geroosterd wordt is de overgang naar het element vuur. De voorstellingen die daarna volgen, stellen geen dieren meer voor, alleen menselijke figuren. Deze leiden naar de bekroning van het grote werk en de vorming van de tinctuur en de rode steen, de uiteindelijke Steen der Wijzen.

Kwikzilver

Van alle metalen die in de oudheid bekend waren, is kwikzilver het enige dat in vloeibare toestand verkeert onder de normale omgevingstemperatuur. Het is onstabiel, trekt samen tot bolletjes als je het op een glad oppervlak giet en verdampt snel. In de alchemie is kwikzilver de basisgrondstof van alle metalen, wegens het typische feit dat metalen smeltbaar zijn en onder hoge temperatuur de vorm aannemen die kwikzilver al heeft bij de gewone temperatuur.

Voor de alchemie is de essentie van kwikzilver de snelle wisselbaarheid tussen oplossen en stollen, vluchtig en vast. Daarmee zijn heel wat metaforen verbonden. Het vluchtige stijgt op, verspreidt zich, is centrifugaal, opent zich. Het vaste daalt neer, trekt zich samen, bundelt zich, is centripetaal, centreert zich. Deze eigenschappen maakt het tot een zeer geschikte metafoor voor het psychische leven. Het vertelt over twee bewegingen van onze aandacht. Enerzijds het helemaal opgaan, zich verliezen in een gewaarwording of een indruk, anderzijds het zich concentreren en het kunnen vasthouden van die indruk.

H
E
T

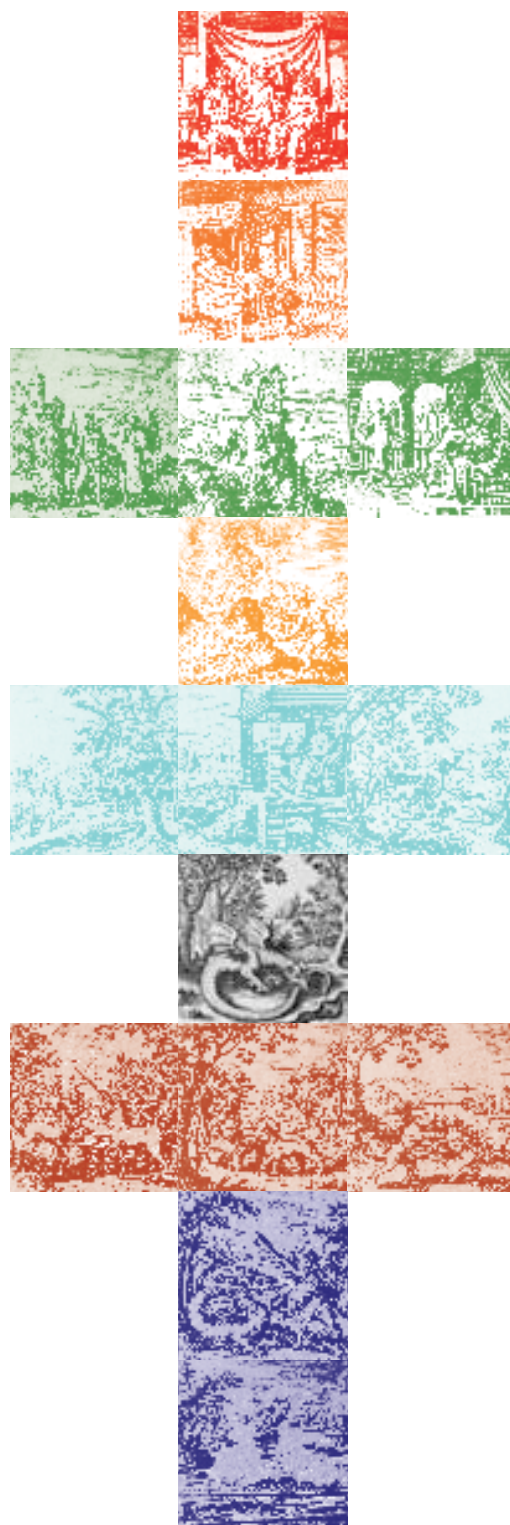
G
R
O
T
E

W
E
R
K

H
E
T

K
L
E
I
N
E

W
E
R
K



15
rode steen

14
tinctuur

11-12-13
quinta essentia

10
VUUR

7-8-9
LUCHT

6
witte steen

3-4-5
AARDE

2
putrefactio

1
WATER

Wanneer wij erin slagen deze twee schijnbaar tegengestelde bewegingen van de aandacht samen te brengen, ontstaat er een synthese tussen instinct en intuïtie, tussen voelen en denken. Het helemaal opgaan in een gewaarwording én het geconcentreerd subtiel vasthouden van een indruk, kan als door een wonder in ons een gebied openbaren, een innerlijke ruimte openen waarin wij geestelijk kunnen vertoeven. Dat gebied is vol betekenis, maar zonder woorden, enigszins vergelijkbaar met een zeer lucide droom. Dit is meer dan een inzicht, het is inspiratie. Daaruit kunnen wij putten zolang wij in staat zijn het vast te houden.

Het is een subtiel proces om zich niet te laten afleiden door beelden of gedachteassociaties, anders sluit de bron zich en is de inspiratie verdwenen. Het is de kunst om te leren hoe men die bronnen van inspiratie kan openen en vasthouden en om te ontdekken welke gebieden ze ontsluiten.

Het principe van het opvangen van inspiratie uit verschillende bronnen en het vastleggen ervan in een vast idee is het principe van de vorming van de 'steen der wijzen'. Mercurius is tweeslachtig, het heeft een dubbele natuur die wordt uitgedrukt in de begrippen 'zwavel en mercur', 'sol en luna', 'man en vrouw', 'vuur en water', 'ziel en geest'. Het kwikzilver is tweeslachtig omdat het dient te bestaan uit een bepaalde waarnemingsgevoeligheid, het mercur, én uit een vaste kern van begrip, de zwavel, waarin en waaromheen het waargenomene, de inspiratie, wordt gecentreerd, vastgehouden en tot een bepaalde vorm gebracht, het zout. Zonder zo'n vaste kern van begrip waarin de aandacht gefocust wordt, vervluchtigt de intuïtieve helderheid en is ze verder van geen nut.

Zo vormen mercur, zwavel en zout de basisbestanddelen van het kwikzilver. We zullen deze theorie vaak toegepast zien in Lambsprincks traktaat. Het symbool voor kwikzilver is het teken van de planeet Mercurius. Het is zelf samengesteld uit drie symbolen boven elkaar: een liggende maan bovenop een zon met een punt, boven een kruis. De maan die als een open schaal naar boven wijst, geeft het ontvankelijke, open principe weer. Het wordt het mercur genoemd in de alchemie. Het is veelal een vloeistof, of vluchtig. De zon, een cirkel met een middelpunt, is het principe van de concentratie, van de 'puntgerichtheid'. In de alchemie is het de zwavel. Het is gelinkt aan hitte en vuur en vast en vasthoudendheid. Het kruis is het zout. Het is dat wat zich vormt en uitkristalliseert onder de inwerking en samenwerking van het mercur en de zwavel. Mercur, zwavel en zout vormen dus samen een drie-eenheid die we kwikzilver noemen. Het is, samen met de prima materia, de basis voor de 'steen der wijzen'.

Hier zien we de Monas Hiërographica afgebeeld van John Dee. Voor hem was dit symbool de synthese van het alchemistische werk en nog veel meer. Men ziet hier ook weer het symbool voor Mercurius, met daaronder het symbool van de Ram, een vuurteken. Maan, zon en kruis vormen de hermetische vaas, waarin het werk van de transmutatie plaatsgrijpt, met daaronder het vuur.

Prima materia

Het is moeilijk uit te leggen wat de prima materia is. Het wordt omschreven als iets van weinig waarde, een alledaags ding dat op straat in het stof gevonden wordt. En toch is dit het kostbaarste wat er is. Het is bij aanvang een chaos. Men moet diep afdalen in de ingewanden van de aarde om het te vinden.

Het is iets waar je overheen kijkt, diep poëtisch uitgedrukt: 'Ik ben een zandkorrel op een eeuwige kust'. Het bewustzijn bevindt zich op de grens van sensitiviteit en gewaar zijn. Daar waar 'leven' zich aanpast aan 'materie'. Daar waar bewustzijn en gewaar zijn, dus de geestelijke of innerlijke kant van het leven, overgaat in de stof, de buitenkant. Het is een diep, instinctief niveau, te omschrijven als de allereerste indruk die de wereld op ons maakt, op het moment dat wij het levenslicht zien. Dat diepe, instinctieve niveau is als een zee waarin ons gewone bewustzijn verdrinkt nadat het een laatste glimp van volkomen gewaar zijn heeft opgevangen.

Dat strand, of die eeuwige kust met die zandkorrel bewustzijn, ligt ergens heel diep in de onderbuik, als een vonk van leven, van diepe, onuitroeibare vitaliteit. Het is het keerpunt van de stofwisseling, daar waar materie omgezet wordt in leven, in organisme. Als beleving is het een vorm van intensiteit, sensitiviteit, vitaliteit en ook onrust. Voor het bewustzijn is het perplexiteit. Het is het diepste punt van onze incarnatie in een lichaam.

De zee is het lichaam; er zijn twee vissen: de geest en de ziel

1

De wijzen zeggen dat er in den beginne twee vissen
in onze zee zijn,
geheel ontdaan van vlees en beenderen.
Men moet ze in hun eigen water koken.
Uit hen zal een onmetelijke zee gemaakt worden,
die geen enkel mens vermag te beschrijven.

Dit zeggen de filosofen:
de twee vissen zijn slechts één, dat is waar,
ze zijn twee, niettemin een enkel ding,
Lichaam, Geest en Ziel.
Nu zeg ik u met stelligheid:
kook deze drie tezamen, opdat de zee zeer groot
zal zijn.
Later zal dit voor u duidelijk worden,
wanneer ge een grote groei hebt doorgemaakt.

Kook goed de zwavel met de zwavel,
en wees zuinig met woorden over dit punt.

Zwijg en bewaar deze dingen voor uw welbehagen,
zo zult gij bevrijd zijn van alle armoede.
Let voldoende op uw woorden,
opdat uw werk voor niemand zichtbaar worde.



Lambsprinck noemt het een zee met twee vissen. De vissen zijn twee kernen van bewustzijn in de oceaan van het onbewuste, geest en ziel in een elementair stadium. Op het moment dat we geboren worden, is alles er: de wereld, het heelal. We nemen het waar in zijn totaliteit en zonder enige beperking. Alle invloeden, van nabij en van ver, bereiken ons volstrekt open bewustzijn tegelijkertijd. Maar we kunnen het niet bevatten omdat we nog niets hebben om het mee te bevatten. Er

is alleen het volledig ontwikkelde sympathische zenuwstelsel, dat de basisfuncties van ons lichaam regelt, dat kan reageren. Dat verandert snel door voeding en opvoeding. Er worden kannen en krui-ken aangereikt en aangemaakt om alles wat we waarnemen te kunnen bevatten. Door deze begrenzungen zijn we in staat te bevatten en waarnemingen te ordenen, eerst en vooral van wat ons direct omgeeft. Maar de algehele eerste totaalindruk gaat verloren. Enerzijds dus door de opvoeding,

maar gaandeweg ook door frustratie. Het leven bedriegt ons. Ons vertrouwen wordt beschaamd, onze liefde gekwetst, onze vanzelfsprekende zekerheid onderuitgehaald. Ons vermogen om 'eerste indrukken' op te vangen, wordt ingekapseld. Deze indrukken worden opgegeten door een pad of een draak van latente stress die zich in ons vormt

en die zich nestelt in ons lichaam en onze ingewanden. Wat eerst een bron van inspiratie en creativiteit was, is nu tot intimidatie geworden die ons eigen initiatief afblokt en ons overlevert aan en tot slaaf maakt van invloeden buiten ons. Er worden als het ware brandmerken aangebracht op onze centra van sensitiviteit, verzegelingen die haast niet te verbreken zijn. Er is één bron van creativiteit die blijft functioneren: in de seksuele organen blijft onze creativiteit materieel tevoorschijn komen, onze fysieke voortplanting blijft verzekerd.

Dat eerste moment, die eerste indruk is er een van 'er zijn'. Zijn in zijn totaliteit, als monade, als spiegel van het universum. Het is een ervaring tot in het diepste niveau. Daarom moet de spirituele transformatie beginnen bij deze primaire vitale ervaring. Deze zit in ons als een eerste indruk, verzegeld en opgesloten door opvoeding, conditionering en traumatische ervaringen. De zegels van de

wereld om ons heen zijn verzinnebeeld in de planeten en dus ook in de verschillende metalen. Zegels worden aangebracht doordat we geïmponeerd worden door bepaalde machten en krachten, zodat we het eigen initiatief kwijtraken en niet meer in staat zijn onze eigen eerste indrukken te vormen. Het zijn belemmeringen die ons beletten direct het licht van de bron te zien, we staan altijd in hun schaduw. Onze 'bron des levens' zit opgesloten achter deze zegels en het 'levenswater' wordt door bepaalde kanalen van beperkingen geleid en geëxploiteerd door machten die onze vitaliteit knechten en voor eigen gewin gebruiken. Om de bron weer vrij te maken, moeten we deze zegels verbreken. Dit is een bijna onmogelijke zaak. Er zijn zeer bijzondere omstandigheden nodig om dit te doen. We moeten de aard van elk zegel doorgronden en de intimidatie ervan en het geïmponeerd zijn erdoor, opheffen. Pas dan komt de energie vrij die men de prima materia noemt en die men kan ver-

edelen tot een 'totaalinzicht'. Zich op deze wijze bevrijden, is altijd subversief omdat ze ingaat tegen de algemeen geldende 'wet van de wereld' en de gewone gang van zaken voor zover die ons gevangen houdt. Het is noodzakelijk zo diep te gaan. Anders bevrijdt men zich misschien van bepaalde zegels maar blijft men vastzitten aan andere, die ons blijven exploiteren.

De 'eerste indruk van de geboorte' is een metafoor die iedereen wel ergens kan plaatsen. In feite zijn de condities van dat moment er altijd en in het hier. En het nu. Het is mogelijk om in het 'hier en nu' verlicht te worden. Nu is Hier. Op dit moment! Op deze plaats! Op aarde en in mijn leven. Eeuwigheid is het 'nu' van de kosmos. Die twee vallen samen, zijn een en hetzelfde. Tussen 'nu' en 'eeuwigheid' zit ikzelf met mijn belemmeringen die ik kan transformeren tot mogelijkheden, vermogens, kwaliteiten van waarneming en openheid en intelligentie. Hier komt het vormen en ontwikkelen van de verschillende subtiele lichamen aan bod. Daar is een bepaald soort innerlijk werk voor nodig. Hier begint de alchemistische werkzaamheid. Naarmate het werk vordert, ontstaan nieuwe mogelijkheden tot aanvoelen, waarnemen en begrijpen. Er vormt zich een taal om dit allemaal vast te kunnen leggen en te kunnen duiden.

Het zou het doel van een mysterieschool moeten zijn om omstandigheden te scheppen waarin mensen kunnen samenkomen en hun door de wereld opgelegde intimidaties naast zich neer kunnen leggen, zodat ze zichzelf kunnen zijn, en niet hun beroep, functie of gebrek, of sociale klasse, of wat dan ook. Dan kunnen de twaalf persoonlijkheidstypes uit de astrologische zodiak zich onbelemmerd uiten en zich als Mensen met elkaar verhouden. Dat is een begin van ware vrijmetselarij.

Wie in de school komt, legt zijn wereldse persoonlijkheid af. Hij kan daarmee niet langer imponeren en wordt daar zelf ook niet langer door geïmponeerd. Er moet zich in alle vrijheid iets kunnen ontwikkelen wat in de groep ontstaat, maar wat de groep ook overstijgt. Zonder het imponeren treedt ieders intelligentie en specifieke bekwaamheid als vanzelf aan het licht: deze vormen de basis van de mogelijkheden van een groep.

Als de twaalf sterrentekens samenkomen, niet langer gehinderd door de intimidaties van de verschillende planeetsferen, kan door hun cirkel heen een instraling plaatsvinden. Er is een gezuiverde atmosfeer ontstaan, waarin de nieuwe instraling tastbaar wordt. Die is nieuw en tegelijk ook vertrouwd. Want zij is er altijd. Alleen is zij doorgaans vermengd met de onreinheden van het gewone leven, die de subtiele energie bezoedelen met fantasie en 'dispersie'. In haar zuivere vorm laat die energie de essenties van de zodiaktekens zien, en daarmee de aard en de zin van de cirkel. De deelnemers kunnen wat zij opvangen, duiden naar gelang hun essentie. Zij zijn spiegels voor elkaar en vullen elkaar aan. Samen vormen zij een vollediger beeld van de hogere werelden. Dan begint, als de cirkel voldoende stabiel is, een andere werkzaamheid. Er laat zich een ander plan zien, een andere richting, een mogelijke evolutie.

De wijze zegt thans dat er in het woud een wild beest is,
helemaal omgeven door een zwarte kleur.
Als iemand het de kop afhakt,
dan werpt het alle zwartheid van zich af,
en neemt de meest schitterende witte kleur aan.
Gij wilt het ware begrip daarvan hebben.

De zwartheid wordt genoemd de kop van de raaf.
Van zodra deze zal verdwenen zijn,
zal terstond de witte kleur verschijnen

Met recht wordt het dan een ding genoemd dat een
kop ontbeert.
Als de zwarte wolk zal verdwenen zijn, geloof mij,
verheugen de Filosofen zich in hun ziel over deze gift.

Zij verbergen haar met de grootste zorg,
opdat geen enkele dwaas het zou weten.
Aan hun zonen hebben ze nochtans, uit zielegrootheid,
er iets van ontsluitend in geschriften,
wat voor hen zeker een gave Gods is.

Door zo te handelen bereiken zij deze gave
en zo kan geen een deze zaak vernemen,
indien God wil dat zij voor hem verborgen blijft.



Wanneer de prima materia wordt
blootgelegd en aangeraakt, komt ook de
draak tevoorschijn die deze bewaakt. Het
stadium van de putrefactio, of de verrot-
ting.

Men moet de draak de kop afhakken
terwijl hij slaapt, maar toch moet hij
voldoende wakker zijn, want de steen
wordt alleen edel als een beetje van de
ziel van de draak erin blijft zitten, en dat
is 'de haat van het monster terwijl het
zichzelf voelt sterven'. Een overweldi-

gende en onwaarschijnlijke hoeveelheid
stress en spanning, de geschiedenis van
een leven lang verdringen en wegdu-
wen, komt tevoorschijn en overspoelt
het bewustzijn van de adept. Het zwarte
stadium is aangebroken. De pad die onze
'eerste indrukken' opvat, nog voor we
ons er bewust van werden, spuwt nu de
vier elementen uit waarmee de alche-
mist kan werken. Massa's indrukken,
beelden, herinneringen, verbanden, in-
zichten, verdringen zich in het bewust-

zijn. Het kwikzilver, de mer-
cur, is nog zeer chaotisch en
instabiel en moet bedwongen
en geordend worden.

In het lichaam - het woud - zijn de ziel (hert) en de geest (eenhoorn)

3

De wijzen zeggen met nadruk dat er zich twee dieren schuilhouden in dit woud; het ene is een lofzang waardig, mooi en lenig: een groot en stevig hert... in het andere laat de wijze een eenhoorn zien. De twee zijn volkomen verborgen in het woud.

Maar gelukkig zal de man heten die ze zal grijpen en vangen in een net.

De meesters hebben ons in duidelijke woorden te kennen gegeven dat hier en op alle plaatsen deze twee dieren ronddwalen in de wouden. (Begrijp nochtans dat het woud een enkel ding is.) Wanneer wij dit grondig onderzoeken, zal het woud de naam van lichaam krijgen.

Men zal ook met zekerheid en naar waarheid ontdekken dat de eenhoorn de geest is.

Het hert verlangt geen andere naam dan zijn een naam die niemand hem zal afnemen.

Nu is het passend dat, wie meester genoemd wil worden, hen in het bos voert, en hen samenbrengt, opdat zij verenigd blijven.

Aan hem zullen we terecht toewijzen dat hij het gouden vlies heeft bereikt en dat hij zo in alle zaken zegeviert. Meer nog, hij zal de grote Augustus zelf bevelen.



We zijn nu niet meer in de zee, het element water. Het lichaam is nu een woud op het land, dit is het element aarde. Het hert, gewijd aan de godin Diana, de maan, is de ziel, de vluchtige Mercurius, de overrompeling van inzichten, herinneringen, enzovoort. Het wijdvertakte gewei verzinnebeeldt het openstaan en naar buiten gericht zijn van de aandacht en de mentale gewaarwording. Als daar niets vast tegenover staat, verdwijnen al die inzichten als bij een roes, die overweldigt

en daarna vergeten wordt. Er is een vaste kern van aandacht, van vasthoudende concentratie nodig, waaromheen begrip en inzicht zich ordenen en kunnen neerslaan. Dit principe wordt verzinnebeeld in de eenhoorn. Zijn hoorn is de puntgerichte concentratie waaromheen de chaos geordend wordt en tot rust komt. Het hert wordt door de jagers opgejaagd en vlucht weg: het is het vluchtige principe, het mercur. De eenhoorn wordt gevangen door hem te lokken met een reine

maagd. Als de eenhoorn de zuiverheid van de maagd gewaarwordt, legt hij zijn hoorn in haar schoot en valt in slaap. Zo kunnen de jagers hem vangen. De eenhoorn is centripetaal, is de zwavel, het vaste principe. Hert en eenhoorn vormen samen het kwikzilver in zijn eerste, nog vluchtige stadium van het zien, van inzicht.

Het is het hoogste wonder om uit twee leeuwen er één te maken

4

Getrouw leren de wijzen
dat er twee krachtige leeuwen rondwandelen,
de ene mannelijk, de andere vrouwelijk,
in een duistere en afschrikwekkende vallei.

Dat zij zich verbergen,
en dat het tot de kunst behoort hen te vangen,
met hun afschrikwekkende en gruwelijke aanblik en
uitzicht,
snel, onbeteugeld en bloeddorstig als ze zijn.

Hij die door zijn wijsheid en sluwheid

hen in een valstrik zou kunnen lokken,
hen leiden en hen onderwerpen,
en hen zou kunnen doen binnentreden in hetzelfde
woud,
deze zal terecht verdienen dat men aan hem toeschrijft,

dat hij de kroon en de glorie heeft bereikt, lang voor de
anderen,
en zelfs dat hij glorie heeft ontrukkt aan de geleerden van
deze tijd.



Het effect van het loskomen van de prima materia zet zich verder in het gemoedsleven. We zien twee leeuwen afgebeeld in een woud. De mannelijke leeuw is de rode leeuw, de zwavel; de leeuwin is de groene leeuw, het mercur. De leeuw is het symbool van de waakzaamheid, als poortwachter, maar als de koning der dieren ook van een nietsontziende oprechtheid. Op dit niveau wordt het gevoelsleven ontdaan van alle valse emoties die het heeft overgenomen van de invloeden van

de omringende wereld.

Het hele gevoelsleven, met alle emotie, is opgelost en als dood. Dat wat echt is en van onszelf zal regenereren en opnieuw ontkiemen. Het oude gevoelsleven, dat een vat vol tegenstrijdige emoties was, is nu een 'gemoed' geworden, een verstillde ruimte waar echt 'gevoeld' kan worden. Emoties sluiten ons af; echt gevoel opent zich en is een bron van waarneming van kwaliteiten, kennis en fijne nuanceringen. Het gemoed is nu in staat in alle

oprechtheid de inzichten en ingevingen te beoordelen uit het stadium van hert en eenhoorn. Het gemoed is nu ook een geweten.

Mortificatie, salificatie en imbibitie van het lichaam verenigd met de ziel en de geest

5

Alexander schrijft uit Perzië

dat er een wolf en een hond in deze klei zijn gevormd.
Nochtans wordt ons door de wijze toegelicht,
dat zowel de ene als de andere één enkele oorsprong
hebben.

De wolf komt wel zeker uit het Oosten,
en de hond heeft zijn afkomst in het Westen.
Ze zijn vol van haat,
dol, woedend, en volkomen buiten zichzelf.

De ene berooft de andere van het leven,
en er ontstaat uit hen een zeer groot vergif.

Maar als zij dan opnieuw tot leven komen,
dan leveren zij in waarheid uit zichzelf
het opperste medicijn en de meest edele Theriak

die men ooit op aarde zal hebben,
die met deze kracht de wetenden van deze tijd ver-
sterkt,
die ere zal brengen aan God en hem prijzen.



Mortificatie (doodmaken), salificatie (witmaken)
en imbibitie (doordringen) van het lichaam verenigd
met de ziel en de geest

Maar de inwerking van de prima materia
gaat nog dieper en verder. De hond en de
wolf vertegenwoordigen het niveau van
het instinct en de wil. De hond was ooit
een wolf. Maar in de loop der tijd is hij
gedomesticeerd en heeft hij zich aangepast
aan de mens, zijn leefwereld en zijn
cultuur. Hij is de bewaker geworden van
have en goed van zijn meester. Om zijn

trouw wordt hij geprezen, om zijn slaafsheid
wordt hij veracht. De wolf is daarentegen
de nietsontziende, instinctieve oernatuur
van de mens, die alles vreet, zelfs aarde,
als hij honger heeft.

Wolf en hond zijn soms hevig met elkaar
in conflict en bevechten elkaar dan op
leven en dood. Soms moet een mens
verscheurende keuzes maken, ook als die
ingaan tegen de gevestigde waarden en
opvattingen van zijn omgeving. Om te
kiezen voor zijn oorspronkelijke natuur

is soms een nietsontziende
moed nodig.

De wolf, die komt uit het
oosten waar de zon opgaat,
is de zwavel, de hond is de
mercur, gewijd aan de maan.
De wolf is in de traditie van
het Siberische sjamanisme
de bewaker van de mensensoort
en heeft zich vrijwillig
gedomesticeerd om die taak
te kunnen vervullen.

Mercurius chemisch gesublimeerd

De drie afbeeldingen van dieren in het woud vertegenwoordigen het element aarde. Het woud is het lichaam, met daarin telkens de geest en de ziel. De dieren vormen samen de inwerkende zuivering van de prima materia op drie 'centra', drie manieren waarop het kwikzilver zich manifesteert: in het denken (hert en eenhoorn), het voelen (rode en groene leeuw), het willen (wolf en hond). Samen vormen deze drie centra ook een 'kwikzilver'. Het ontvangende mercur is het intelligente denken; het ordenende midden is de zwavel van het gemoed. Het besluit wordt vastgelegd in het instinct- en wilscentrum, het zout. De drie centra vormen samen een autonoom kwikzilver: een mens die een innerlijke ruimte heeft opgebouwd, die een innerlijke werkplaats of een tempel in zichzelf heeft opgericht die autonoom kan functioneren, los van de beïnvloedingen van de wereld om hem heen. In deze werkplaats van innerlijk leven is het mogelijk de zegels te verbreken die door de archonten op de ziel zijn aangebracht.



Een schrikaanjagende Draak bewoont het woud, giftig tot aan de hoogste graad, het ontbreekt hem aan niets.

Als hij de stralen van de Zon ziet en het schitterende vuur, verspreidt hij zijn gif, en zijn vlucht is zo buitengewoon dat geen enkel ander dier in leven blijft voor hem, zodat zelfs de basilisk zelf hem niet kan evenaren.

Hij die zal geleerd hebben om hem met kennis te doden zal ontsnappen aan alle gevaren.

Al zijn aders en zijn kleuren zijn vermeerderd in zijn dood, er wordt uit zijn gif een hoogste medicijn.

Plots verteert hij zijn gif, want hij verslindt zijn eigen giftige staart en vandaar vloeit er een kostbare balsem uit hem.

Alle wijzen zullen tenslotte zijn krachten bevestigen en zich over deze in verbazing verheugen.

Mercurius op de juiste wijze chemisch neergeslagen of gesublimeerd

De ourobouros geeft aan dat een cyclus is afgerond. Een proces dat wellicht verscheidene keren, maar telkens op een andere manier, moet worden herhaald. Een cyclus die zich afspeelt tussen de vuurspuwende draak en de ourobouros. In de gnostiek was de ourobouros de wereldslang, de 'leviathan' die de materiële wereld, dat wil zeggen de sferen van de zeven gekende planeten van ons zonnestelsel, omsloot.

Deze vormen samen de wereld van de materie. Daarbuiten is de kring van de twaalf tekens van de dierenriem, waarin ook het aards paradijs uit Genesis is gesitueerd, met daarin de boom des levens.

Volgens bepaalde overleveringen uit de gnostiek is de mens samengesteld door de archonten van de zeven planeten. Zij maakten een mens, een soort golem, uit klei en stof. Deze beheerders van de lagere materiële wereld konden echter geen Leven scheppen. Zij moesten de 'ware schepper', de agatodaimon, met een list ertoe verleiden om een sprankel leven te laten indalen in de door hen gemaakte golem. Daardoor kwam de mens tot leven, echter gedomineerd door de eigenschappen die de archonten hem hadden toegekend. Het is de taak van de adept om in zichzelf het onderscheid te leren zien tussen de sprankel echt leven en de materiële kluisters waarin hij door de archonten gevangen wordt gehouden. Deze gedachten stammen nog uit het oude Egypte en de dodenrituelen, waarin de ziel van de overledene de aardse sferen onsteeg door de sferen te doorkruisen van de archonten die de poorten naar de 'hemel' bewaakten. Aan elke poort moest verantwoording worden afgelegd. Men moest de naam van de poortwachter kennen, weten waar die voor stond, en zich distantiëren van de negatieve eigenschappen van die sfeer, het zegel aldus verbrekend.

En zo begeeft zich de mens dan omhoog door het samenstel der sferen:

Aan de eerste sfeer geeft hij zijn vermogen tot groei en vermindering,

Aan de tweede het instrument van het slechte, de nu effectloze heftigheid,

Aan de derde het onmachtig geworden bedrog van de begeerte,

Aan de vierde het uiterlijk vertoon van de heerschappij,

Aan de vijfde de goddelijke overmoed van de onbezonnen doldriestheid,

Aan de zesde de boze aandriften van de rijkdom, die nu geen invloed meer heeft,

Aan de zevende sfeer de leugen die valstrikken spant.

En dan komt de mens, ontdaan van astrale invloeden,

In de achtste sfeer, slechts in het bezit van zijn eigenlijke zelf,

En samen met de geestelijke wezens bezingt hij de vader.

Het Thomasevangelie van G. Quispel p.182, Corpus Hermeticum 1,25-26)

De reis van de ziel na de dood door de planeetsferen is in de alchemie tot een innerlijke reis geworden voor een ziel tijdens dit leven, om zich te bevrijden van de zeven planeetzegels.

De ourobouros vertegenwoordigt dus de grens tussen de wereld van de gebondenheid aan de materie, en de wereld daarboven, de kring van de dierenriem en de plaats van het paradijs.

Men spreekt over twee vogels in het woud

7

In het woud vindt men een nest
waarin Hermes zijn kinderen heeft.
De ene spant zich voortdurend in om te vliegen,
de andere is er tevreden mee om in het nest te blijven,
en verlaat het nest niet.

De laagste weerhoudt de hoogste op zo'n manier
dat ze allebei gedwongen zijn om in het nest te blijven,
zoals een man thuis met zijn echtgenote,
nauw met elkaar verbonden door het huwelijk.

Daarover verheugen we ons te allen tijde
omdat we de vrouwelijke adelaar zullen
tegengehouden hebben.

Laten we daarom tot God de Vader bidden,
dat dit op een gelukkige wijze tot stand moge komen.

In de eerste afbeelding van het element
lucht staat een boom met een nest. Het
is de boom der filosofen, de alchemisti-
sche versie van de boom de levens in het
paradijs. In het nest zijn twee vogels: één
die kan vliegen en opstijgen om inspiratie
te halen in de hogere werelden, de andere
vogel blijft met geknotte vleugels in het
nest. Hij zorgt ervoor dat de eerste weer
naar het nest terugkeert. De vliegende vo-
gel is het Mercur, de zittende de Zwavel.
Samen produceren zij het 'filosofische
ei' waaruit de 'Filius Philosophorum',
de jonge Hermes, de nieuwe innerlijke
mens, geboren wordt.
Het element lucht opent een subtiële



sfeer in het mentale, intelligente gebied.
Deze sfeer moet verkend en opengemaakt
worden vooraleer er verder in gewerkt
kan worden. Om in die sfeer te kun-
nen binnengaan moet men als het ware
zijn lichaam achterlaten, zoals men zijn
schoenen aan de deur laat staan als men
een sacrale ruimte binnentreedt. Wat in
deze ruimte plaatsgrijpt is zeer tastbaar
voor de gezuiverde geest en het heldere
bewustzijn en van een zeer grote inten-
siteit. Zaken die in de gewone wereld

enkel maar abstract kunnen
zijn worden hier zeer tast-
baar, direct en doorleefd. Het
is een sfeer van woordeloze
intelligentie. Hier wordt de
taal van de vogels geleerd.
De slak onderaan de boom
geeft de verhouding weer:
het materiële niveau is als een
slak die traag voortkruipt over
de aarde.
In deze afbeelding zien we

Er zijn twee nobele en kostbare vogels

8

Men vindt in Indië een zeer aangenaam woud
waarin twee vogels verenigd zijn,
de ene heeft een witte kleur, de andere is rood.
Ze doden elkaar... de ene verteert de andere.
Allebei worden ze nochtans veranderd in witte duiven.
Uit de nieuwe duif wordt een Fenix geboren,
die de zwarteheid, de stank en de dood heeft afgestoten,
opdat hij zo een nieuw leven kan hernemen.

twee vechtende vogels: de rode vogel plaatst zich boven de witte. Hier eindigt het werk aan de witte steen en gaat het over in het grote werk aan de rode steen. In de tekst veranderen deze vogels eerst in twee witte duiven en daarna in de Fenix. De witte duiven staan voor zuiverheid, spiritualiteit, lichtheid en onschuld. Duiven hebben geen gal en dragen dus ook niet de melancholie (zwarte gal) mee, die de ziel aan de aarde bindt. De duiven zijn bij uitstek de symbolische bewoners van het element lucht. De Fenix vormt de connectie en de overgang tussen lucht en vuur. Volgens Lactantius woont de Fenix in een oord zonder ziekte, dood of enig ander gebrek. Het is er altijd groen en de bron des levens vloeit er rijkelijk. Met zeer welluidende melodieën bezingt de Fenix vanuit de hoogste boom twaalf keer per dag de heerlijkheid van de



Schepper en van de Zon. Na een periode van duizend jaar voelt de Fenix dat zijn tijd gekomen is om te sterven en om zich te vernieuwen. Hij verlaat het Paradijs en vliegt naar de aarde, naar een land dat naar hem Fenicië werd genoemd en dat in het huidige Syrië ligt. Daar bouwt hij zich in de hoogste palm een nest van aromatische kruiden en zet zich in dat nest om er te sterven. Dit proces is van zulk een intensiteit dat hij in zelfontbranding ontsteekt en zichzelf helemaal verteert.

Er blijft enkel een soort witte worm, een rups over, die na drie dagen ontpopt in een nieuwe Fenix. Deze stijgt weer op naar het Paradijs voor de volgende duizend jaar. De Fenix beweegt zich in het element lucht, maar ontwikkelt de intensiteit van het volgende element: het vuur.

De heer van de wouden heeft bezit genomen van zijn koninkrijk

9

Verneem nu van een geweldige daad,
want ik wil je grote dingen leren!
Hoe de koning uitstijgt boven heel zijn volk;
en verneem wat de edele heer der wouden zegt:
'Ik heb mijn vijanden overwonnen,
ik heb de giftige draak vertrappt,
ik ben een grote en glorieus koning op aarde.

Niemand is groter dan ik,
onder alle levende wezens,
kind ofwel van een kunstenaar of van de natuur,
ik vermag alles wat de mens kan wensen;
ik geef macht en blijvende gezondheid,
ook goud, zilver, edelstenen en edelstenen,
en het panacee voor grote en kleine ziekten.
Eerst was ik van onedele geboorte,
totdat ik op een hoge plaats werd gesteld.
Deze verheven top te bereiken
werd mij gegeven door God en de natuur.
Zo werd ik uit de het laagste het hoogste,
en gesteld op deze glorieus troon.
En vanwege mijn koninklijke soevereiniteit
noemt Hermes me wel de heer van de wouden.



Het afronden van dit deel van het werk wordt gesymboliseerd door de Koning, de 'Heer van de Wouden', die bezit genomen heeft van zijn troon. Zijn voeten rusten op de draak, een vis dient hem tot armsteun, de trap naar zijn kubieke, kubusvormige troon bestaat uit zeven treden die de metalen vertegenwoordigen. Het proces is gegaan van het zwarte stadium naar het witte, over de zeven kleuren van de Pauwenstaart, de 'Cauda Pavonis'. Deze stadia zijn genomen, het

'Kleine Werk' is volbracht, de kubieke witte steen is gevormd. De koning is de centrale figuur in het schema. Op gelijke hoogte bevinden zich de twee afbeeldingen met vogels die het element lucht vertegenwoordigen.

Wat daarna volgt is het 'Grote Werk' aan de 'Rode Steen'. Het kleine werk is het werk van een individu aan zichzelf, de microkosmos. Het Grote Werk aan de Rode Steen is het werken aan een groter verband met de macrokosmos, of met de

'hogere cosmoi'. Het ontstijgen aan het element aarde leidt tot het element lucht, voorgesteld door gevleugelde wezens in twee volgende afbeeldingen (11 en 12).

Alle fabels vertellen ons dat de salamander uit het
vuur geboren wordt,
waarin hij zijn voedsel vindt en zijn leven heeft;
dit is hem gegeven door de natuur.

Hij woont echter in een diepe berg,
waarvoor talrijke vuren branden,
waarin de salamander zich wast.

Het eerste vuur is kleiner dan het tweede,
het derde is het grootste, het vierde is het hevigste.

De salamander doorloopt ze allemaal, en in hen wordt
hij gezuiverd.
Vandaar spoedt hij zich naar zijn hol.



Tijdens deze tocht wordt hij gevangen en met slagen
overladen, zodat hij sterft en het leven laat wegvloeien
met zijn bloed.
Welnu, in elk geval leidt dit voor hem tot iets goeds:
hij verkrijgt met zijn bloed het eeuwig leven
en kan in geen enkele dood meer ten onder gaan.

Zijn bloed is het kostbaarste medicijn op aarde.
Men vindt er geen die het evenaart, want zijn bloed
drijft elke ziekte uit — uit alle metalen, en uit de
lichamen van dieren en mensen.

De wijzen hebben er hun wetenschap
uit geput, en hebben daardoor de
hemelse gift bekomen
die men de Steen der Wijzen noemt,
waaraan de krachten van de hele
wereld onderworpen zijn.

De wijzen geven ons dit uit zuivere
welwillendheid,
opdat we ons hen voortdurend zouden
herinneren.

De intensiteit van het vuur werkt in op elke vezel, elk atoom, elk niveau van het lichaam. Het lichaam wordt 'hernieuwd', herschapen

De hevige intensiteit van het vuur en zijn allesdoordringende kracht op alle niveaus en doorheen alle 'voertuigen' zien we afgebeeld op de volgende voorstelling: een alchemist roostert een salamander in een open vuur. In de tekst wordt beschreven dat de salamander meerdere vuren doorloopt van verschillende aard en intensiteit. Op het hoogste punt gekomen wordt hij doodgeslagen, in de alchemie het symbool voor het fixeren of het neerslaan van Mercurius in het Kwikzilver. De intensiteit van het vuur werkt in op elke vezel, elk atoom, elk niveau van het lichaam. Het lichaam wordt 'hernieuwd', herschapen, of zoals men het in het Rozenkruis zegt: getransfigureerd. Het enige waar men het mee zou kunnen vergelijken is met wat men in het oosten de kundalini noemt: het opstijgen van de energie uit de basischakra onderaan de

ruggengraat, in de vorm van twee slangen die zich omhoog slingeren en elkaar kruisen bij elk van de grote psychische centra van het sympathische stelsel, om te eindigen in het centrum boven het hoofd.

Vanaf nu zijn op de afbeeldingen enkel nog menselijke figuren te zien, geen dieren meer. Een jonge koning, de 'Filius Philosophorum', is geflankeerd door de oude Koning van het Woud en door een gevleugelde 'Mercurius Senex'. De oude Mercurius wil de jonge Hermes meenemen naar de 'hoogste berg' voor een ultieme initiatie. De Oude Koning die 'van ganser harte' houdt van zijn zoon wil hem niet laten gaan: "Want zonder u sterf ik". De Zoon maakt zich los van de Vader, de Heer van de Wouden', die nu opnieuw een passieve rol speelt, en kiest ervoor om de leidsman te volgen.

De Vader en de Zoon zijn verenigd door de hand van de leidsman

11

De Vader, een grijsaard, afkomstig uit Israël, heeft een enkele Zoon, van wie hij van ganser harte houdt.

Aan hem wordt leed met leed opgelegd
want de leidsman zal verlangen
om de enige zoon naar alle plaatsen te leiden.

De leidsman heeft in deze woorden tot de zoon gericht:
'Ik ben hierheen gekomen om u naar alle plaatsen te leiden, op de hoogste top van de hoogste berg, opdat gij alle wetenschappen van de wereld zoudt leren; opdat gij de grootheid van de wereld en van de zee zoudt onderzoeken, en opdat gij er een groot genoeg aan zoudt beleven.

Want ik zal u naar het hoogste punt brengen,
en tot aan de poorten van de meest verheven hemelen.'

De Zoon gehoorzaamde de leidsman,
en klom samen met hem.

Hij aanschouwde de hemelse troon,
die van een onmetelijke luister was.
Nadat zij al die zaken gezien hadden
herinnerde hij zich zijn Vader en zuchtte.

Hij kreeg medelijden met zijn Vader om diens grote smart.
Daarom besloot hij terug te keren in diens binnenste.
De wijzen geven ons dit uit zuivere welwillendheid,
opdat we ons hen voortdurend zouden herinneren.



In de kracht van het element vuur ontstaat een nieuwe 'innerlijke mens', een 'zoon van de filosofen' en er wordt een ander vuurwezen, een geestelijke leidsman zichtbaar. Deze leidt de 'zoon der filosofen' naar een initiatie in de ultieme 'coniunctio oppositorum', het allerhoogste inzicht.

De Zoon (geest, zwavel) besluit om zijn Vader (lichaam, zout) te verlaten en met de leidsman (ziel, mercur) mee te gaan. Deze leidt hem op een hoge berg en laat hem de grootste wonderen zien.

Een andere berg uit Indië verschijnt in de vaas

12

Hier zegt de Zoon tot de Leidsman:

‘Laat mij afdalen naar mijn Vader toe,
want hij kan zonder mij noch zijn, noch leven.
Hij smeekt mij en roept mij zonder ophouden.’

De Leidsman sprak tot de Zoon:

‘Ik laat u niet alleen terugkeren.
Ik heb u weggehaald van bij de boezem van uw Vader;
ik zal er u weer terugbrengen,
opdat hij zich opnieuw verheuge en opdat hij leve,
en aan hemzelf zullen we deze kracht geven.’

Ze stonden dus op zonder dralen,
en keerden terug naar het huis van de Vader.
Toen de Vader zijn naderende Zoon had gezien,
riep hij met luide stem en zei: (blz. 62)

Deze nieuwe situatie is vergelijkbaar met de aanvang van de Poimandrès, het eerste boek van het Corpus Hermeticum, een verzameling laat-Griekse teksten die aan Hermes Trismegistos worden toegeschreven. Citaat:

‘Op een keer mediteerde ik over het zijnde. Mijn gedachten waren tot op een grote hoogte gestegen, terwijl de zinnen van mijn lichaam volkomen waren ingesluimerd, zoals gebeurt bij iemand die, na een zware maaltijd, of door lichamelijke vermoeidheid, door een diepe slaap wordt overvallen. En het kwam mij voor dat ik een geweldig wezen zag, van onbepaalde omvang, dat mij bij mijn naam noemde en tot mij sprak: “Wat wilt ge horen en zien, en wat zijt ge van plan te leren en te weten?” Ik antwoordde: “Wie zijt gij?” En hij sprak: “Ik ben Poi-



mandrès, de mens-herder, het authentieke weten. Ik weet wat ge begeert en ik ben overal met u.” Ik antwoordde: “Ik wens over de wezenlijke dingen te worden onderricht, hun aard te begrijpen en God te kennen”. En hij zei: “Houdt in uw bewustzijn goed vast wat ge wilt weten en ik zal u onderrichten”. Gelijk met deze woorden veranderde hij van aanschijn en terstond, in een oogwenk, werd alles voor mij geopend. En ik zag een oneindig visioen ...’

Het citaat spreekt voor zichzelf. De vader-koning is het lichaam dat is ingeslapen, passief gemaakt. De zoon is Hermes, het schouwende en geconcentreerde denken, het bewustzijn dat mediteert op een thema, een ‘zaad-gedachte’. En de leidsman is Poimandrès, die tegelijk een soort universele waker is over het menselijke bewustzijn

De Vader verzwelgt de zoon

(mens-herder), én het authentieke weten, de bron van ware kennis die in ieder mens aanwezig heet te zijn en die ultieme inzichten openbaart aan het vragende bewustzijn.

Wat behelst het visioen? In de Poimandrès is het de schepping van de werelden van licht en duisternis. In Lambsprincks traktaat is het een ultieme 'coniunctio oppositorum', want van op de top van hun berg zien de zoon en de leidsman zowel de Zon als de Maan, het licht van de dag, samen met het duister van de nacht. Aan de zoon wordt de kosmische samenhang geopenbaard en begrijpelijk gemaakt, hoe alles met alles samenhangt, en hoe hijzelf daarin past, en dit op een zeer aanschouwelijke wijze.

Men kan nalezen in de Hermetische geschriften wat het visioen van Poimandrès behelsde. Die woorden zijn voor ons niet van belang. Wat belangrijk is, is de toestand waarin de jonge Hermes zich bevindt; de mogelijkheid die hij heeft om zijn geest open te stellen en een ultiem inzicht of visioen te ontvangen. Waar zal dit visioen over gaan? Ongetwijfeld over de microkosmos en de verbinding met de macrokosmos:

'Zo boven, zo beneden, om de wonderen van het ene te voltrekken'.

Het Nu is de Eeuwigheid. De intensiteit van het Nu is nu zo groot dat het zich uitbreidt tot en overgaat in Eeuwigheid. Uit dit ene ultieme moment van verlichting komt alle inspiratie voort. Met die inspiratie kunnen duizenden bibliotheken gevuld worden. Maar echte waarde heeft het alleen voor hem die het ultieme moment meemaakt.



'O Zoon, tijdens uw afwezigheid was ik als dood,
en was ik in groot levensgevaar gekomen.
Nu gij aanwezig zijt herleef ik,
want het is uw terugkeer die mij vreugde brengt.'

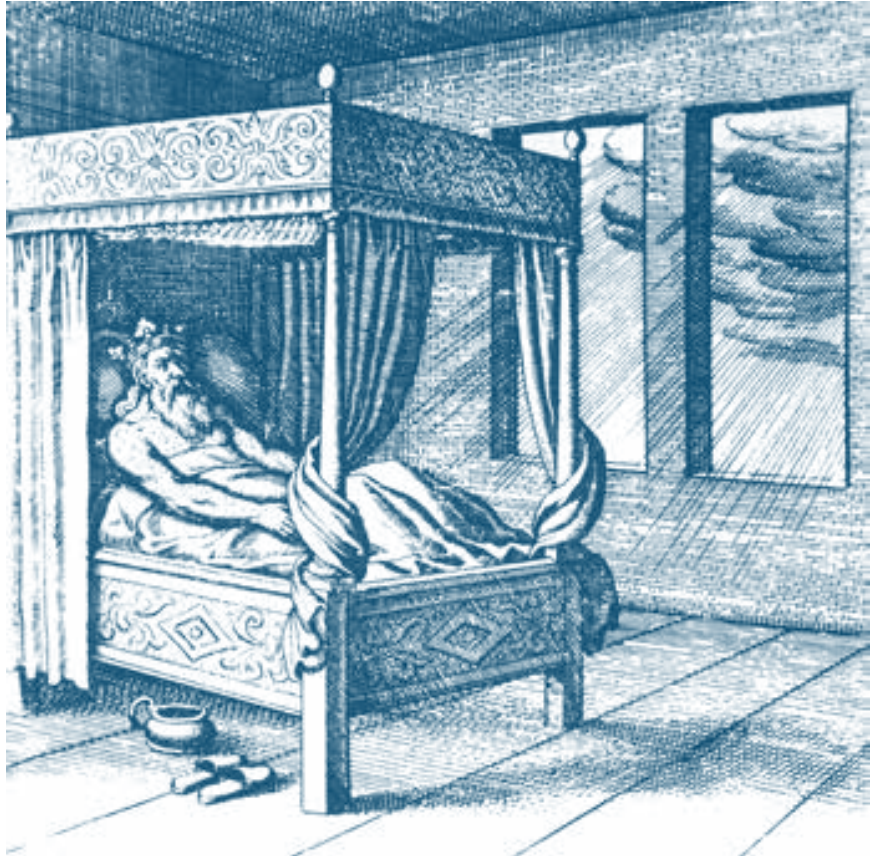
Toen de Zoon waarlijk
het huis van de vader was binnengetreden,
greep de Vader hem bij zijn handen,
en met buitenmatige vreugde verzwoeg hij hem
door zijn eigen mond.

Vervolgens zweette de Vader buitenmatig.

De ware tinctuur van de wijzen

14

De Vader roept de zoon weer tot zich. De intensiteit van het ultieme moment kan niet te lang duren, anders sterft het fysieke lichaam. Het lichaam roept zijn 'levensgeesten' weer tot zich. De vader slokt zijn zoon helemaal op. Men ziet hier een vaak terugkerend thema: het buitenbeentje, dat een ongeoorloofde daad heeft verricht, wordt terug in de 'schoot van het oude bestel' opgeslokt en herborren in een gedaante die een vruchtbare en aanvaardbare synthese vormt. Men zou de oude koning ook kunnen opvatten als de oude traditie die uitgeleefd en onvruchtbaar is geworden. De zoon van de koning ontruikt zich aan de beknelling daarvan en gaat nieuwe ervaringen opdoen. Daarbij overtreedt hij strenge taboes. Daarna keert de 'verloren zoon' weer terug 'in de schoot' van zijn vader. Hij keert in de oude traditie terug, maar hernieuwt ze nu van binnenuit, zodat ze weer vruchtbaar wordt en verdergezet kan worden. Zo wordt een synthese bereikt. Want om een traditie verder te zetten moet men ze, paradoxaal genoeg, telkens weer injecteren en doen opleven vanuit een volkomen nieuwe invalshoek. Al het materiaal waarmee men zou kunnen werken zit immers in de 'schoot' van de traditie vervat.



Hier zweeft de Vader omwille van de Zoon.
Tezelfdertijd bidt hij vanuit het diepste van zijn hart tot God, om opnieuw zijn Zoon uit zijn Lichaam te leiden en hem zijn leven van weleer terug te geven.

God verhoorde de gebeden,
en beval de Vader om neer te liggen en te slapen.
terwijl de Vader sliep zond God uit de hemel een regen
die doorheen de schitterende sterren neerviel op de
gronden.

Deze regen was vruchtdragend en
zilverkleurig.
Hij doorweekte het Lichaam van de
Vader en maakte het zacht.

Ondersteun ons nu, o God,
opdat wij bereikt worden door uw
genade.

14. Hier zweet de Vader zeer hevig; uit hem vloeit de olie en de ware tinctuur van de wijzen

De terugkeer van de zoon in de vader, of van de geest in het lichaam, heeft een zeer ingrijpend effect op het lichaam. Als we de tocht van de zoon met de leidsman naar de top van de berg en het visioen van de ultieme 'coniunctio oppositorum' mogen zien als een initiatie in de 'hoogste en tegelijk diepste geheimen die de natuur in zich draagt', dan is het zweten van de Vader de neerslag en de inwerking van een geestelijke gebeurtenis op een lichaam.

Deze inwerking is allesdoordringend; het maakt het lichaam van de Vader zacht en verandert het helemaal in helder water (tinctuur). De tinctuur is het vermogen het resultaat van het werk naar willekeur en 'tot in het oneindige te vermeerderen'. Het is het vermogen om op elk moment terug te kunnen keren naar de innerlijke toestand van ultieme inspiratie van de 'coniunctio oppositorum' op de top van de berg, en van daaruit het scheppende werk te doen dat nodig is.

Hier zijn de Vader en de Zoon voor eeuwig één 15



Uiteindelijk zitten de vader, de zoon en de leidsman, dus het lichaam, de geest en de ziel samen als volkomen gelijkwaardige partners op de troon (afb. 15) en besturen hun 'rijk', samen het symbool voor mercurius vormend: de Rode Steen is bereid.

Overbodig te zeggen dat het grote werk niet kan plaatsvinden als het kleine werk niet eerst tot een goed einde is gebracht. Het kleine werk is het werk van de mens

aan zichzelf. Het grote is werk op een grotere schaal dat de belangen en beperkte interesses van een enkeling te boven gaat. Het individu wordt ingeschakeld in een ruimer 'net van inspiratie', wat men misschien met de naam genialiteit aan zou kunnen duiden, De 'Prima Materia' waarover het al de hele tijd gaat, heeft te maken met het authentieke

Hier is de Vader in zijn slaap,
volkomen veranderd in helder water,
en door de kracht van dit water
werd een groot goed verschaft.
Tezelfdertijd wordt een nieuwe Vader gemaakt,
sterk en mooi,
die ook een nieuwe Zoon maakt.

De Zoon blijft voor altijd in de Vader,
en de Vader in de Zoon:
Zo komt het dat zij in verschillende zaken
vele vruchten voortbrengen,
welke nooit ten onder gaan.
Geen enkele dood kan hen doen sterven,
zij zullen door Gods gratie altijd blijven bestaan,
en samen triomferen in een prachtig rijk.

De Vader en de Zoon zijn gezeten op één enkele troon.
In het midden zit de oude meester,
gekleed in een bloedkleurige mantel.

weten, de 'nous' in ons. Het zich instellen op 'inspiratie' is een proces dat geleerd kan worden. Men kan het echter nergens leren. Men moet het zichzelf leren. Door het ontwikkelen van een oeuvre of een levenswerk moet de 'levenskunstenaar' in zichzelf de juiste kanalen openen en zich niet laten meeslepen door de lokstem van de roem. Want wie zich meet in grootheid met de muzen verandert in een kras-sende raaf! ★

Wat is nu het resultaat van het hele 'Grote Werk'?

In onze diepste instinctieve lagen, daar waar het leven zich organisch 'versmelt' met de wereld rondom, wordt de Prima Materia gevonden (afb. 1 & 2). Dit is een krachtige stroom vitaliteit die zich, door de bijzondere bewerkingen die de alchemist uitvoert, omzet in 'Kwikzilver', een helder bewustzijn, die hem als een 'straal' vol inspiratie een inzicht geeft in de materie waaruit hijzelf en de wereld is samengesteld.

Dit principe van het openen van een centrum van 'gewaar zijn' en 'helder bewustzijn' wordt verscheidene malen herhaald. Het Kwikzilver wordt gesublimeerd in het mentale gebied (afb. 3) en slaat neer, reinigt en opent het gemoedsleven (afb. 4) en de aandriften (afb. 5). Daarmee is één deel van het werk rond (afb. 6). De lagere aard van de adept is gezuiverd en tegelijk heeft hij er inzicht in en beheersing over gekregen. Deze beheersing over zijn wils-, gevoels- en verstandsleven heeft de alchemist nodig om de volgende stap te zetten: het ontwikkelen van een gevoeligheid en richtingsvermogen op het zuivere intuïtieve gebied, het luchtgebied. Ook hier verwijdt het Kwikzilver zich tot een zee van bewustzijn (afb. 7 & 8).

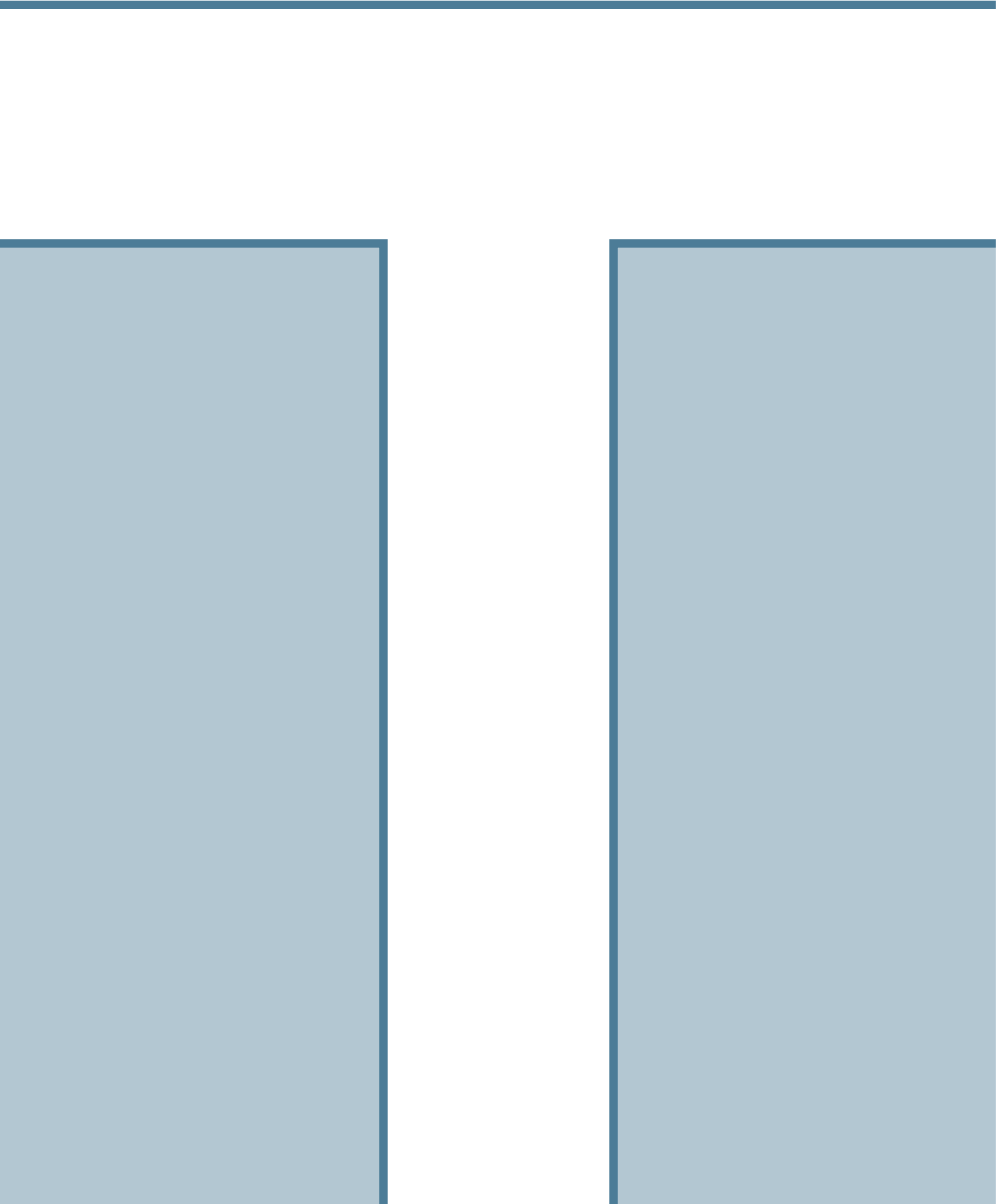
Als de hermetische filosoof ook dit vermogen beheerst, wordt hem de titel 'Koning van het Woud' toegekend door Hermes (afb. 9). Hij heeft dan een volkomen beheersing verkregen over zichzelf en de elementen water, aarde en lucht. Dit is het einde van het eerste deel: het

'Kleine Werk' is volbracht, de 'Witte Steen' is bereid.

Het 'Grote Werk' speelt zich af in het gebied van het vuur (afb. 10). Vuur vernietigt de materie en om beheersing over het vuur te krijgen moet het lichaam, het materiële deel, tijdelijk passief gemaakt worden, 'schijndood' zelfs.

In de kracht van het element vuur ontstaat een nieuwe 'innerlijke mens', een 'zoon van de filosofen' en er wordt een ander vuurwezen, een geestelijke leidsman zichtbaar (afb. 11). Deze leidt de 'Zoon der Filosofen' naar een initiatie in de ultieme 'coniunctio oppositorum', het allerhoogste inzicht (afb. 12). De zoon brengt dan weer zijn ervaringen over op het 'lagere deel', het lichaam (afb. 13), dat daardoor volkomen gereinigd en getransformeerd wordt (afb. 14).

Uiteindelijk zitten de Vader, de Zoon en de Leidsman, dus lichaam, ziel en geest, samen als volkomen gelijkwaardige partners op de troon (afb. 15) en besturen hun 'rijk', samen het symbool voor Mercurius vormend: de 'Rode Steen' is bereid. ★



Het Taukruis

De T of Tau is gevormd uit het cijfer zeven (7), het cijfer dat verwijst naar het goddelijke leven, het leven door de zevengeest, en Γ (gamma), het symbool van de aarde (gaia). De Tau als symbool verenigt dus goddelijk en aards leven in zich.

Verwijder van het Ankh-symbool het bovenstuk en de tau blijft over. Men kan het interpreteren als de beginletter van de (bedwongen) typhon, dat wil zeggen de bevrijding van het kwaad, van 'satan'.

Ook bij de druïden was het tau-kruis populair. De Tau gold bij hen als het symbool van de druïdische Jupiter. Hun tau-kruis bestond vaak uit een imposante eik, waarvan alle takken af waren gehaald, behalve twee heel grote. Die waren zodanig gesnoeid dat ze vanaf de kruin leken als twee horizontaal gesnoeide armen. Je leest ook dat de Tau in druïdische gebieden gebruikt werd om grenzen tussen verschillende religieuze bestuurseenheden af te bakenen.

Er bestaat ook een andere uitleg van dit tau-kruis, namelijk als fase in de ontwikkeling van de mensheid. De eerste fase kent nog geen kruis, maar slechts een paal, of fallus-teken. Het verwijst naar de ontwikkeling van het buikbewustzijn, het pure vruchtbaar zijn, waarbij het bewustzijn van de mens nog in het droomstadium verkeerde.

Daarna wordt de staak een T, een tau-kruis, als teken dat het gevoelsleven ontwaakt. Het is het ongelimiteerd begeren en die begeerte volgen, omdat de leiding nog ontbreekt.

De mens kan nog niet sturen. Wie kijkt naar het tau-kruis, zou zich daar een mens zonder hoofd bij kunnen voorstellen. Het kruispunt is het hart, de zetel van het gevoel.

Het kruis dat wij zo goed kennen, heeft wel een 'hoofd'. Dit staat voor de ontwikkeling van het hoofdbewustzijn, het individuele, waarbij keuzes gemaakt kunnen worden. Het hoofd kan de begeerte beteugelen, of richten. De fase daarna is die van het 'kruis met rozen', waarbij de invloed van de 'roos' of de 'lotus' verankerd wordt in het menselijke hart.



Pelgrim zijn

Eerst was er het werken om je leven goed in te richten. Helaas, de droombaan, de perfecte partner en het leuke leven werden ingehaald door de demon van de realiteit. Dan maar morgen. Maar morgen kwam nooit want vandaag stond in de weg.

Een andere weg dan maar: deze weg en die weg en uiteindelijk je eigen weg en de stap van het uiterlijk naar een innerlijk leven.

Het ego vertelde je jarenlang: als alle stukjes in elkaar vallen komt er rust. De ziel weet: pas als er rust in je wezen komt valt alles in elkaar. Letterlijk én figuurlijk – heb je daar wel zin in – moed voor –vertrouwen op?

Je omgeving adviseert in alle toonsoorten: sta toch met beide benen op de grond, maar dat is een slechte methode om vooruit te komen.

Elke dag krijg je van de Levensbank 86.400 tijdseenheden om te gebruiken en wat je niet gebruikt wordt aan het eind van de dag van je afgenomen – tijd is niet te sparen. Er is bovendien een addertje onder het gras: je rekening bij de Bank van het Leven kan elk moment worden beëindigd. Wat komt er dan terecht van het onvoltooide verhaal uit mijn levensboek? Als ik niet op reis ga, blijft het bij het

Wonderlijk: de zoeker die vertrok is niet de pelgrim die aankomt

eerste hoofdstuk en dat ken ik zo langzamerhand wel. Dus... als morgen nooit komt dan toch maar vandaag onderweg gegaan op het pelgrimspad. Met de hoed van moed, de knapzak vol volharding en de pelgrimsmantel geweven uit verlangen. 'Ik weet eigenlijk zelf niet goed meer wie ik ben, noch waarheen ik gaan moet'

Zó pelgrim te zijn is: verdwalen in de goede richting - leven in de zekerheid van de bewust aanvaardde onzekerheid en het zijn niet de obstakels die je in je innerlijke labrynt tegenkomt die lastig zijn maar vooral het steentje in je schoen dat ego heet.

Je zoekt een pad, hét pad waarover de grote leraren spreken, maar er is alleen jouw pad dat je al gaande baant en je merkt: het gaat niet om het navolgen van hun levens maar om te zoeken wat zij vonden op hun pelgrimstocht. Geen gebaande weg, hoewel er wonderlijk genoeg af en toe toch poorten zijn: de Poort van het Loslaten omdat sommige zaken te zwaar wegen om mee verder te gaan. De Poort van het Zelfinzicht waaruit je in volle onvolmaaktheid tevoorschijn treedt met de opgave zonder angst zijn voor de onvolmaaktheid. De Poort van de Verbinding waarin de schrijnende eenheid met de mensheid zowel als de diepe vreugde met het Al gevoeld wordt. Zeven poorten – zeven opdrachten – zeven afdrachten – zeven geschenken. Zeven spiralen omhoog in de queeste van de pelgrim. Van zelf naar zoeker, van zoeker naar ziel, van ziel naar Zijn.

Wonderlijk: de zoeker die vertrok is niet de pelgrim die aankomt. De weg verandert al gaande en al gaande verandert de weg weer de pelgrim. Elke struikelstap oefent je spirituele spieren. Elke ravijnbrug geeft een adembemend uitzicht op de berg van het bereiken.

Tenslotte blijkt dat het pelgrimschap zelf ook een transformatie kent. Op de fase van het op zoek gaan, het verkennen van de weg, inzicht verkrijgen, keuzes maken, volgt de fase van het 'rücksichtslos' onderweg gaan, in beide betekenissen van het woord. Elke stap is een loslaten en elk loslaten een ontvangen. Je verliest je wereld en wint het universum. ★

* Minstrel/dichter Vridanc in 'Bescheidenheit' – 12-13de eeuw



Uitgever

Rozekruis Pers

Redactie

Wendelijn van den Brul, Arwen Gerrits,
Hugo van Hooreweeghe, Peter Huijs
(eindredactie), Frans Spakman, Anneke
Stokman-Griever, Lex van den Brul.

Vormgeving

Studio Ivar Hamelink

Secretariaat

Anneke Stokman-Griever

Redactie-adres

Pentagram
Maartensdijkseweg 1
NL-3723 MC Bilthoven
e-mail: pentagram@rozekruispers.com

Abonnementenadministratie

Stichting Rozekruis Pers,
Bakenessergracht 5, NL-2011 JS Haarlem
IBAN: NL11ABNA0560177593
BIC: ABNANL2A
e-mail: pentagram@rozekruispers.com
website: www.rozekruispers.com

België

(vertegenwoordigd door
dhr. H. van Hooreweghe)
Lectorium Rosicrucianum v.z.w
Lindenlei 12, B-9000 Gent
e-mail:
secl.lectoriumrosicrucianum@skynet.be
website: www.rozenkruis.be

Nieuwe abonnementen kunnen op
elk gewenst tijdstip ingaan.

Abonnementsprijs

Nederland:
Per jaar € 30,—
Losse nummers: € 7,95
Andere landen: per jaar € 40,—
Proefabonnement (2 nummers): € 10,—

Het tijdschrift **pentagram** verschijnt vier-
maal per jaar in het Nederlands, Duits,
Engels, Frans, Hongaars, Portugees en
Spaans, Bulgaars, Fins, Grieks, Italiaans,
Pools, Russisch, Slowaaks, Tsjechisch en
Zweeds.

© Stichting Rozekruis Pers
ISBN 978-90-6732-5028

VISIOENEN

- Visioenen
- De ware rozenkruiser
- Op weg met Paulus
- Het ademveld
- De weg waarheen
- Abraham Lambsprinck: *De steen der wijzen*
- Het oog en de getuige
- Nicolaas de Cusa

ESSAY

- De schoonheid en het sublieme

COLUMN

- Pelgrim zijn

SYMBOOL

- Het Tau-kruis

